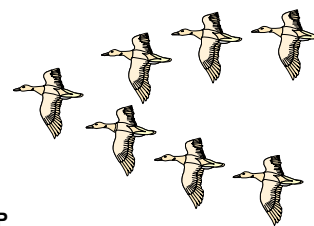

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOESCHewaARDS LANDSCHAP

NUMMER 42, MAART 2020

Inhoud

Vooraf.....	3
Komen Dwergganzen weer langzaam uit het dal van de 2012 populatiecrash?	4
Delta excursie 2020.....	8
Pestvogelopstootje.....	10
Ortolanen in de Hoeksche Waard (en daarbuiten)	13
Verslag huiszwaluwproject 2019.....	16
Resultaten oeverzwaluwproject 2019.....	19
Roofvogeltelling januari 2020	20
Waarnemingen schaarse en zeldzame vogels in de Hoeksche Waard in 2019.....	22
Mijn dagboeknotities van 20 maart 2019	27
Resultaten van de roofvogel inventarisatie 2019	28
BMP "Grote Gat e.o." (plotnr. 0148) – een korte terugblik op de afgelopen vijf jaar	32
Slechtvalken in Zuid-Holland in 2019.....	36
Verslag bijeenkomst vogelwerkgroep van 31 oktober 2019.....	39

Bijlagen

- ❖ Bijlage 1 – Meetnet Agrarische Soort in Zuid-Holland 2017-2019
- ❖ Bijlage 2 – Overzicht huiszwaluwkolonies 1987 – 2019
- ❖ Bijlage 3 – Overzicht oeverzwaluwkolonies 2000 – 2019
- ❖ Bijlage 4 – Roofvogeltelling 2020
- ❖ Bijlage 5 – Roofvogeltellingen 1983-2020
- ❖ Bijlage 6 – Aantal broedparen / territoria in het BMP-plot Grote Gat e.o.
- ❖ Bijlage 7 – Mededelingen van de coördinatoren van de vogelwerkgroep
- ❖ Bijlage 8 – Nieuwe website voor vogels kijken in Europa
- ❖ Bijlage 9 – Adreslijst VWG Hoeksche Waard

Vooraf

BERT-JAN LUIJENDIJK

De tweeënveertigste In Vogelvlucht is net als het eenenveertigste exemplaar ongedacht en ongewild een bijzonder exemplaar geworden.

Waar het vorige nummer door mijn voorgangers werd omschreven als een In Vogelvlucht met een figuurlijke rouwrand, komt dit exemplaar uit in een wereld waarin duizenden mensen in ziekenhuizen worden opgenomen of zelfs overlijden aan de gevolgen van het niets en niemand ontziende coronavirus.

Om verdere verspreiding van het virus tegen te gaan heeft de regering (terechte) maatregelen van sociale distanciëring in het leven geroepen, die onze bewegingsvrijheid inperken. En juist daar raken de gevolgen van het virus – het klinkt triviaal in het licht van voorgaande alinea – ook de beoefening van onze gezamenlijke hobby.

Zo besloot het bestuur van Dutch Birding medio maart de abonnees van Dutch Bird Alerts niet meer te voorzien van informatie over zeldzame vogels. Kort daarna zette het team van waarneming.nl onder het motto “Blijf thuis, blijf gezond” vergelijkbare stappen.

Gebruik makend van hetzelfde adagium ontmoedigen ook terreinbeheerders het bezoek aan natuurgebieden. Het aantal ingangen van de Hoge Veluwe is beperkt, vogelkijkhutten worden gesloten en dichterbij huis vervoert het pontje naar Tiengemeten geen bezoekers meer naar dit vogelrijke eiland. Bepaald geen populaire maatregelen in een tijd waarin je na een weekje thuisonderwijs en thuiswerken hunkert naar een stevige wandeling of een ontspannen vogeldag.

Ook de halfjaarlijkse vergadering van de Hoerschewaardse vogelwerkgroep kon vanwege het samscholingsverbod geen doorgang hebben.

Maar laten we wel zijn: dergelijk ongerief is nogal betrekkelijk.

Te midden van dit alles heeft het voor je liggende blad aan de binnenzijde een update ondergaan. Hoewel ik uiteraard hoop dat de nieuwe lay-out je vooral bevalt, ben ik me ervan bewust dat een product te allen tijde voor verbetering vatbaar is. Jouw feedback ontvang ik dan ook graag per mail.

Het tweeënveertigste nummer bevat een mooie mix van artikelen en ik wil alle scribenten van harte bedanken voor hun bijdrage(n) aan de totstandkoming van deze In Vogelvlucht.

Omdat bijlagen nu eenmaal niet altijd dezelfde aandacht ten deel vallen als de hoofdtekst, wil ik speciale aandacht vragen voor het (met toestemming) in bijlage 1 opgenomen artikel “Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017-2019”, waarin Stichting Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels ons informeert over de ontwikkeling van boerenlandvogels op ons eiland en enkele omliggende eilanden.

Rest mij je veel plezier te wensen bij het lezen van ons aller blaadje.

- ❖ Enkele **mededelingen** van de **coördinatoren** van de werkgroep zijn vermeld in **bijlage 7**.
- ❖ Informatie over een nieuwe website voor vogels kijken in Europa is te vinden in **bijlage 8**.
- ❖ De actuele **adressenlijst** van de vogelwerkgroep is opgenomen in **bijlage 9**.

••

Komen Dwergganzen weer langzaam uit het dal van de 2012 populatiecrash?

GERARD OUWENEEL

Tijdens het voorbije 'dwerggansseizoen' waren er aanwijzingen dat de dwergganzen die in Nederland plegen te overwinteren langzaam uit het dal komen waarin ze na de populatiecrash van 2012 waren beland. Voor die populatie is het Hoekschewaardse Oude Land van Strijen al decennialang van vitaal belang, een status die in het winterhalfjaar 2019-2020 opnieuw werd bevestigd.

Eerst een terugblik. Rond 1980 waren in Noord Zweden dwergganzen als broedvogel geheel of nagenoeg geheel verdwenen, alsook uit Finland. In Noord Noorwegen resteerde nog een gering aantal. Om te overwinteren trokken de Laplandse dwergganzen diagonaal over Europa naar de Balkan, naar de oevers van de Zwarte Zee, waar vooral in Griekenland duchtig onder ze huisgehouden werd. Rond 1980 begon de Zweedse jagersclub aan hun 'Projekt Fjällgas' met als doel voor dwergganzen een trekrouteverlegging te creëren van de hen bedreigende Zwarte Zee kusten naar een qua bejaging veiliger geacht winterkwartier rond de Noordzee. Voor dit project gebruikten de Zweden brandganzen als 'foster parents'. Vanaf midden tachtiger jaren speurden Nederlandse vogelaars in de brandgansconcentraties regelmatig dwergganzen. Iedere winter maakten de Zweedse projectmensen een rondje Nederland om naar hun dwergganzen te speuren, al spoedig ijverig terzijde gestaan door Nederlandse ganssupporters. Het Oude Land van Strijen werd geleidelijk aan de belangrijkste dwergganspleisterplaats voor de Zweedse projectganzen en als zodanig ook bekend onder vogelaars van vele nationaliteiten als een plek waar in het winterhalfjaar naar de mondiaal zeldzame en bedreigde dwerggans te speuren

viel. Waarbij menigeen moest ervaren dat het niet meeviel (en meevalt!) ze in het Oude Land te vinden. Een eerdere pleisterplaats bij het Friese Anjum werd verlaten en later kwam Petten in Noord-Holland erbij.

In 1999 stopten de Zweden met het via brandgans foster parents jaarlijks bijplaatsen van exemplaren. Desondanks nam, met vallen en opstaan, de populatie toe tot dik over de 100 exemplaren in 2012. Toen al was er geharrewar met de Noren die van mening waren dat de Zweedse dwergganzen niet 'puur' waren. Men was benauwd dat deze zich zouden vermengen met ook hun slinkende populatie dwergganzen die nog wel naar de klassieke winterkwartieren trokken. Dit dispuut liep hoog op en gaat nog steeds door.

Als gevolg van een slecht broedseizoen en de ook in Zweden expanderende zeearend die zich vestigde in het dwerggans projectgebied in Zweeds Lapland, vond een populatiecrash plaats. De zeearenden specialiseerden zich in het bemachtigen van ruiende ganzen, jachtpogingen die vergemakkelijkt werden door het feit dat ganzen tijdens hun ruiperiode het vliegvermogen missen. Najaar 2012 verschenen er veel minder en in de jaren nadien vond amper herstel plaats. De Zweden gingen er toe over jaarlijks een contingent van circa 70 – 90 exemplaren bij te plaatsen, debutanten waarvan een aantal zich voegde bij de oorspronkelijke stam. Deze toegevoegde exemplaren kregen alle een ringcode om. Uit dit bijgeplaatste contingent dwergganzen ontstond een kleine populatie die overwintert langs de Elbe in Duitsland en die ook in Limburg kan verschijnen. Een aantal vogels werd gezenderd. Dankzij deze exemplaren weten wij dat het kan gebeuren dat in het najaar dwergganzen in een nonstopvlucht vanuit Zweden naar het Oude Land van Strijen kunnen komen. Meestal lassen ze tussenstops in. En ook weten wij dat de Oude Land dwergganzen meestal overnachten op de Ventjagersplaat, een enkele reis van circa 15 kilometer.

Vanaf begin deze eeuw kwam het Noord-Hollandse Petten erbij als tweede pleisterplaats. Nadat ze eind-september of begin-oktober in het Oude Land van Strijen verschijnen, gaan ze gewoonlijk begin-januari naar Petten. Nadien pendelen ze niet zelden een paar maal tussen Strijen en Petten heen en weer. Bij vorstweer willen ze wel een paar dagen polders onder Moerdijk opzoeken, waarvandaan ze dan om te overnachten op en neer gaan naar de Dordtse Biesbosch. De hierboven geschetste gang van zaken geeft de grote lijnen weer.

datum. Nadien kwamen er snel meer opdagen. Christine Kowalik telde op 5 oktober 47 stuks, een aantal dat Wilson Westdijk op 20 oktober ook scoorde. Arie en Leen van der Linden en Theo Muusse kwam op 5 november op 51 stuks uit, een hoeveelheid die toen als het Oude Land van Strijen najaarsmaximum voor 2019 uit de bus kwam. De Zweden hadden gemeld dat er vanuit hun land tenminste 100 exemplaren waren afgereisd, zodat er een contingent 'zoek' was en ook is gebleven. Zoals te doen

Dwerggans, Rien van Wensveen, Oudeland, 23-10-2019

Seizoen 2019/2020

Dankzij de gezenderde vogels waarvan er in 2019/2020 slechts eentje 'uitzond', en dat lang niet altijd, weten de Hoekschewaardse dwergganssupporters ongeveer wanneer ze in het Oude Land van Strijen de aankomst kunnen verwachten. De jaarlijkse competitie onder onze vogelwerkgroep 'dwerggansfans' wie ze het eerst ontdekt, werd najaar 2019 gewonnen door Dick van Houwelingen die er vijftien ontdekte op 21 september 2019, een uitzonderlijk vroege

gebruikelijk viel het niet mee ze in het Oude Land te ontdekken, laat staan de ringcodes af te lezen. Wilson Westdijk en vooral Arie en Leen van der Linden brachten vaak het geduld op ze te lokaliseren en ook ringcodes te registreren. Deze werden dan prompt doorgegeven aan de Zweedse projectmensen en aan Kees Koffijberg van Sovon, die tegenwoordig het aanspreekpunt is.

Op 26 december 2019 bleek de hele club te zijn verkast naar Camperduin, naar Petten dus. Op die datum werden daar eerst 52 en later 56 stuks gemeld, zodat best aannemelijk is dat najaar 2019 er uiteindelijk 56 stuks in het Oude Land hebben gepleisterd. Arie en Leen hadden zowel de 25e als de 26e het Oude Land van Strijen tevergeefs op dwergganzen afgezocht. Over het waarom van die abrupte transfer naar Noord-Holland kunnen we slechts gissen. Het hele najaar al kwamen er vaak een of twee zeearenden in het Oude Land een kijkje nemen, bezoeken die in januari doorgingen. En een zeearendenrondje Oude Land brengt onder de ganzen geheid grote onrust.

Op 5 januari meldde Wilson Westdijk dat er alweer 13 exemplaren terug waren van Petten, spijtoptanten dus. Was het hen in Petten te druk? Wie weet? Het 'kleine regenwulpeffect' deed vanuit heel Europa drommen vogelaars naar Noord-Holland komen, de dwergganzen van Petten namen ze dan graag mee. In de dagen nadien kwamen er meer retour naar Strijen. Op 17 januari was de stand van zaken dat er nog 28 dwergganzen bij Petten bivakkeerden, waarvan Fred Cottaar van 17 stuks de ringcodes kon aflezen. Op die 17e januari telden Arie en Leen weer 26 exemplaren in het Oude Land, zodat Petten en Strijen samen die dag op 54 exemplaren uitkwamen, dus dichtbij het maximum. In ieder geval waren op 31 januari nagenoeg alle dwergganzen weer in het Oude Land van Strijen. Arie en Leen telden op die datum 54 stuks, het Oude Land maximum voor 2019/2020. Twee zeearenden brachten weer veel beroering onder de ganzen, ook onder de dwergganzen. De Van der Lindens zagen een troep van 47 exemplaren boven het Oude Land. Vanuit Zuidwest-Friesland kwam er de afgelopen winter een paar maal de melding van een clubje van enkele exemplaren. Nog wat Oude Land februari-aantallen zijn 38 stuks op de 12e, 32 op de 15e, en 33 op de 20e, een dag dat ook weer twee zeearenden deining veroorzaakten. Na de 20e februari verkaste weer een contingent naar Camperduin/Petten, waar er op de 28e 18 stuks werden geteld. Op die datum lokaliseerden de

Van der Lindens in het Oude Land 23 exemplaren, zodat het totaal van 41 exemplaren een stuk beneden het seizoensmaximum uitkwamen.

Het waren wederom de 's-Gravendeelse broer die op 7 maart in het Oude Land nog 19 dwergjes bij elkaar sprokkelde. Met gevoel voor understatement vermeldde ze dat ze moeilijk te vinden waren. De volgende dag, op zondag 8e, werden er van Camperduin/Petten 29 geteld. Omdat na de 7e van het Oude Land geen waarnemingen meer loskwamen, kan het zijn dat ze toen vertrokken waren.

Dwerggansfilm

Op het van 28 t/m 31 januari in Leeuwarden gehouden internationale GSG-ganzencongres kregen de dwerggans en de taigarietgans, de twee Euraziatische ganzensoorten waarmee het beroerd gaat, veel aandacht. De coördinator van het Zweedse dwerggansproject Niklas Liljebäck was ook in Leeuwarden. Niklas vertelde dat werd gewerkt aan een film die het leven van de Zweedse ganzen het jaar rond in beeld moest brengen: dus op de broedplaats in Zweeds Lapland, de nazomerverzamelaarsplaats in Hudiksvall, de trekpleisterplaatsen in Zweden, Denemarken en Duitsland en de dwergjes in hun winterkwartieren in het Nederlandse Petten en vooral Strijen. De cineast Johan Hammar zou kort na Leeuwarden aan de slag willen. Na het Leeuwardense congres ging ik naar Senegal. Staatsbosbeheer functionaris Theo Muusse was ook in Leeuwarden, hetgeen de organisatie van de filmplannen vergemakkelijkte. In zijn mail van 17 februari 2020 gericht aan o.a. Theo Muusse, Arie en Leen van der Linden, Wilson Westdijk en Wil Bouwmeester schreef Niklas:

"Dear all. Thank you. Me and Johan are now both backhome in Sweden. We have really enjoyed the sites, your positive attitude and your great help with everything from planning, logistics to be extremely generous with your patience and time when talking to the camera. We really struggled with hard wind and more or less Swedish temperatures. Hopefully there are some sequences of film where it is possible to

see that the birds in the horizon actually are LWfG. All of you contributing by being interviewed did a splendid job telling a lot of interesting things.”

De harde wind vergemakkelijkte de filmerij niet. Theo Muisse was er de hele dag bij. 's Morgens ging de ploeg eerst naar Ventjagersplaat waar de dwergganzen plegen te overnachten. Waarschijnlijk was die harde wind de oorzaak dat ze daar niet waren en in het Oude Land hadden overnacht. SBB-man Theo Muisse stond toe drone-opnamen te maken. Maar toen het ernaar uit ging zien dat de ganzen het gedoe met de drone niet pruimden, werd het apparaat terug naar Moeder Aarde genavigeerd.

Een van de fraaie opnamen die vanuit de drone werd gemaakt staat bij dit verhaal. Deze opname laat goed zien wat voor schitterend en uniek gebied het Oude Land van Strijen is. Tevens kunt u uitvinken naar welke richting de dronefoto werd gemaakt. En tot slot; Niklas heeft toegezegd dat de film te zijner tijd naar de Hoeksche Waard komt, zodat wij dan op een vogelwerkgroepavond deze kunnen bekijken.

••

Delta excursie 2020

MARIANNE VAN DER WAAL

Hoe luiden we het nieuwe (vogel)jaar het beste in? Met de traditionele Delta excursie natuurlijk! Gelukkig denken heel veel leden van onze werkgroep er ook zo over. Op zaterdagmorgen 4 januari was het weer zover en bleven de auto's maar binnenstromen op het parkeerterrein van het NLC in Numansdorp. Na wat passen en meten vertrok er een hele sliert auto's, volgeladen met meer en minder geoefende vogelaars, van jong tot oud(er). En zoals de laatste jaren gebruikelijk, waren er ook weer een aantal dames bij.

De colonne ging eerst op weg naar Oostvoorne waar al enige tijd een Grote Trap pleisterde. Zo'n buitenkans om deze zeldzame vogel te zien lieten we natuurlijk niet liggen. Hij liet zich prachtig zien in een winters zonnetje en werd uitgebreid gefotografeerd. Er werd nog even op de Maasvlakte gekeken en daarna reden we richting Stellendam. Na een steile klim heb je daar mooi zicht op allerlei watervogels. Vogels kijken maakt hongerig en in het Wapen van Stellendam werd gezamenlijk de lunch gebruikt. In de buitenhaven werd door een paar achterblijvers een geringde Zilvermeeuw gezien. De ringgegevens zijn doorgegeven en al snel kwam daarop deze reactie. Daarna ging het richting Brouwersdam. De uitgelezen plek om zeevogels te zien. Ook dit keer kregen we o.a. IJseend, Kuifduiker, Roodkeelduiker, Eidereend, Zwarte Zee-eend en Georde Fuut in de telescoop.

Begin januari zijn de dagen kort, dus snel op naar Schouwen-Duiveland waar we bij de Stompe Toren hoopten op Velduil. Helaas liet deze zich niet zien maar bij de Prunje werd de dag weer waardig afgesloten met grote groepen steltlopers, grote aantallen Goudplevieren, een IJsvogel en een Slechtvalk.

Inmiddels begon het hard te regenen en werd het te donker om vogels te herkennen. Tijd om met elkaar nog even te proosten op het nieuwe jaar in de gezellige, warme Heerenkeet. Met een score van 76 vogelsoorten was het weer een geslaagde dag!

Deltaexcursie 4 januari 2020

Pestvogelopstootje

GERARD OUWENEEL

Op dinsdagmorgen 19 november 2019 kort na half twaalf zit ik achter mijn bureautje. Met de schrijverij wil het die ochtend weer eens niet vlotten. Vanachter dat meubelstuk kijk ik uit over straat, over tuinen van overburen en op rechts over een hoek gemeentegazon met wat bomen. Het panoramaatje wordt overluifeld door een flinke lap zuidelijk hemelrond. Sinds een paar jaar doe ik mee aan de Jaarrond Tuintelling. Om met de wekelijkse digitale inbreng van waargenomen soorten niet al te belabberd voor de dag te komen, tuur ik vaak naar buiten, een bezigheid waarvan echtgenote Els mij overigens verwijt al mijn hele leven mee in de weer te zijn. Die ochtend van de 19e is Els weg en omdat de zinnen niet willen komen, kan ik onbekommerd het uitzicht scannen.

In de top van de berk in de achtertuin van mijn overbuurlieden Ingrid en Dick landen drie vogels van spreekw/koperwiekformaat. Na de koperwiekentsunami van een paar weken geleden zijn er blijven hangen, zodat ik aanneem dat het die betreft. Routinematig grijp ik toch de immer gereedliggende Leica, richt hem en zit ik gelijk gestresst rechtop, met daarbij een van de zwaarste krachttermen van onze taalschat te hebben geslaakt. Ondanks het tegenlicht is de identiteit van de drie onmiskenbaar: grootte, houding, hun jizz en de parmantige kuif. Het zijn drie pestvogels. De kijker met één bevende hand gericht houdend, bel ik met de andere Hans. Even komt er een vierde vogel bijzitten. Dan vliegen ze op, schuin naar beneden, niet ver weg dus. Ik weet dat er in de tegenoverliggende tuinen besdragers staan, dus wellicht doen ze zich daar ergens tegoed. Omdat ik collega vogelwerkgroepleden ook die iconische pestvogels gun, breng ik ze nog gauw in op de waarnemingsite. Daarna subiet naar buiten en op zoek.

Hans is al naar Maasdam geijld en samen gaan wij op patrouille. Na veertig jaar Plan Oost zijn

de buurtbewoners gewend aan die door een verrekijker glurende kerel van nummer 17, zodat er geen declaraties komen van zich bespioneerde voelende medewijkbewoners. Alleen Iris van een paar huizen verder tempert de pestvogelpassie. Wanneer ze, voorgetrokken door haar hond, langsloopt roep ik haar toe: 'Iris, er zijn weer pestvogels! Weet je nog van zo'n vijf jaar geleden?'

'Dat is drie jaar geleden, Gerard. Je moet wel bij de les blijven', is haar repliek. En ze loopt door met haar heftig aan de lijn trekkende huisdier, dat kennelijk door een gans andere passie wordt overmeesterd dan door pestvogels. De reactie van Iris is niet goed voor het zelfrespect, dat door die ontdekking van pestvogels juist een steuntje had gekregen. Maar goed, ik ben op Iris gesteld.

De excursie levert geen pestvogels op, ook niet wanneer de speurtocht naar een naastliggend wijkje voert, waar wij ieder een paar straten en tuinen afzoeken. In die straten kennen ze die rondspeurende vent met zijn verrekijker niet en prompt word ik aangesproken. Na een verbale overhandiging van mijn geloofsbrieven, krijg ik succes toegewenst. Tussen beide wijkjes ligt water met belendend gemeentegroen. Een ploeg tuinlieden voorzien van een hels rumoer voortbrengende apparatuur is er aan het klussen. In de singel tuft een soort landingsvaartuigje dat bezig is waterplanten te verdonkeremanen. En verder dragen een kleine dragline en een John Deere trekker bij aan het ongepaste lawaai. Naar mijn smaak doet die onrust de kansen op een wederopstanding van de pestvogels slinken. En omdat de qua schrijverij onproductieve ochtend gaat knagen, ga ik terug naar mijn bureautje. Hans, die meent een goudvink te hebben gehoord, blijft posten.

Weer achter mijn bureautje is de adrenaline nog niet gedempt en komt er van schrijven niets terecht. De gedachten gaan naar vroegere pestvogels. Naar de eerste in Barendrecht, twee op 9 november 1957, ook in de top van een berk, tegenover het huis van mijn grootouders. En ook lang geleden troepjes in het winterse

Linköping in Zweden, met veel verkeersslachtoffers. Ik bedenk dat het Maasdamse Plan Oost het prima doet met pestvogels. In de veertig jaar dat wij er nu wonen is dit, als ik goed tel, de vijfde maal. Met pestvogels loopt Oost dus gemiddeld één op acht! Bij eentje moest ik het alleen doen met de getuigenis van Els, Hajo en Anne, die er twee ontdekten in een van de meidoorns in de tuin. Zelf was ik toen op reis. Bij thuiskomst werden mij de gemiste pestvogels direct met zoveel superlatieven ingewreven dat ik het eigen vogelreisverhaal maar voor me heb gehouden. Bij de andere waarnemingen was ik aangever.

kennelijk gingen lunchen. 'Dus die komen zo terug' is mijn reactie.

Het volgende kwartier is er eentje van genotteren en veel ochs-en-achs. Met koperwieken gaan de drie pestvogels zich te buiten aan de sierappeltjes. Ze bezig te zien in de mieterse laagstaande gouden novemberzon die de vogels extra opkleurt tegen de witte gevel van de estate van Jaap en Pascal levert een weergaloos tafereel op. Bij mij dingen koperwieken naar een standaard basisplaats in de favoriete soortentoptien. Die dan in één telescoopbeeld bezig te zien met pestvogels is

Pestvogel, Karin van den Berg, Maasdam, 19-11-2019

Tegen enen gaat de telefoon. Het is Hans: 'Gerard, ik heb ze. Drie stuks. Het bruggetje over en dan in een sierappel tegen de gevel van het witte huis...!' Dat moet dan huis van Jaap en Pascal zijn bepeins ik. Ook fijne burenen..! Drie minuten later sta ik naast Hans. Dick van Houwelingen is er ook. Beiden staan door hun telescopen bewijsplaatjes te maken en vooral te genieten. Hans vertelt dat de vogels verschenen zodra de geruchtmakende parkonderhouders

een 'once in a lifetime' ervaring. Engelsen plegen dan te zeggen 'Can you beat it?' We zijn het erover eens dat het gaat om twee volwassen vogels en één juveniele en dat het woord 'scharlakenrode lakplaatjes' dat de Peterson Vogelgids bezigt om de rode tint van het armpen einde te beschrijven, verrekte goed gekozen is. Het eventueel vierde exemplaar dat ik die ochtend in mijn agitatie even meende te zien komt niet meer ter sprake. Bij Jaap en Pascal lijkt niemand thuis hetgeen ik betreur. Want graag

had ik ze erop geattendeerd wat zich in hun tuin afspeelt.

Aan alle goede dingen komt een einde. Aan alle slechte trouwens ook, maar dit terzijde. Van over het bruggetje komt met resolute stap een mij onbekende, stevig met optiek behangen dame het parkje in stevenen. Zonder wat te zeggen loopt ze naar de rand van het groen, zo dicht mogelijk naar het koperwieken- annex pestvogelfestijn. 'Wilt u, om ze niet te verstoren, hier bij ons komen staan?' vraagt Hans. Over haar schouder roept ze iets over Schiedam en op een meter en gaat ze onverdroten met haar camera aan de gang. Dan komt dorpsgenote Karin van den Berg er ook bij. Zij voegt zich wél bij ons. Tegelijkertijd starten de van de schaft teruggekeerde tuinlieden hun apparatuur. Het wordt de pestvogels teveel en ze gaan foetsie. De droom is over!

Terug achter mijn bureautje krijg ik die middag geen pen meer op papier. Steeds drommen met verrekijkers en vooral met camera's behangen personen door de straat. Ook de dame die iets over Schiedam riep. De pestvogelpegrims hebben iets over zich alsof ze op patrouille zijn, gelijk waakzame buurtpreventieteam vrijwilligers, die naarstig op zoek zijn naar onraad.

In de namiddag ga ik poolshoogte nemen. Bij het bruggetje ontmoet ik Pascal. Ze vertelt enthousiast over de mooie pestvogels die haar zijn aangewezen. Twee dames hadden aangebeld met het verzoek of ze in haar tuin mochten fotograferen. Dat had ze goedgevonden. Een eindje verderop staat een stel lieden te posten of de vogels terugkomen naar de sierappel. De koperwieken hebben dat wel gedaan maar de drie pestvogels niet. De volgende ochtend lopen er opnieuw teleden torsende lieden door de straat. Ik ben mij bewust van de dusdanig fotogenieke uitmontering van pestvogels dat ze een vogelfotografendroom moeten zijn. Maar zo populair??

Mochten er nog eens pestvogels in het Maasdamse Plan Oost aandoen dan weet ik nog niet of die op de waarnemingsite komen. Of alleen vervaagd?

Ortolanen in de Hoeksche Waard (en daarbuiten)

BERT-JAN LUIJENDIJK

Aan de jaarlijkse schoolexcursies naar het Noord-Limburgse bos- en heidegebied De Hamert bewaar ik mooie herinneringen. Tegelijkertijd staat mij ook nog helder bij dat ik daarbij één soort “altijd” misliep: de ortolaan, die toen, begin jaren negentig, nog af en toe te zien was op de kleinschalige roggepercelen in de periferie van het gebied. Enkele kilometers westwaarts, aan de overzijde van de Maas, vochten op dat moment ‘s lands laatste broedparen voor hun voortbestaan. Vergeefs, naar niet veel later zou blijken.

Verdrongen en gegeten

De ortolaan is een uitgesproken liefhebber van kleinschalig boerenland met roggeakkers en eikenwallen op hogere zandgronden; een voorkeur die hem echter duur is komen te staan. Juist dit agrarische landschapstype is gaandeweg de twintigste eeuw uit ons land verdwenen. De teloorgang van dit landschap is te wijten aan een aantal parallelle ontwikkelingen: de uitvinding van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen, de ruilverkaveling, de mechanisering van de landbouw en de vervanging van rogge en haver door snijmais. Hoewel geen strikt van elkaar onafhankelijke variabelen, hebben zij alle bijgedragen aan de dramatische teruggang van deze kritische gorzensoort: van 3.000 tot 5.000 broedparen rond 1900, naar 1.200 tot 1.700 broedparen in de jaren vijftig, tot ongeveer 100 broedparen in 1980. Rond de eeuwwisseling viel het doek voor de ortolaan als broedvogel van ons land.

Sindsdien doet de ortolaan slechts als schaarse passant ons land aan. En – helaas – ook de doortrekkende aantallen nemen af. Neem een trekelpost als Breskens: waar in de jaren negentig van de vorige eeuw nog jaarlijks gemiddeld 17 ortolanen langstrokken (met in

piekjaren 44 exemplaren), bereikte het eerste decennium van deze eeuw slechts een jaargemiddelde van 8, om in het laatste decennium zodanig af te nemen dat de meeste jaren zelfs géén waarnemingen opleverden.

De migranten die ons land aandoen komen hoofdzakelijk uit Scandinavië – met name Zweden, zo wordt verondersteld – en in mindere mate Duitsland, Polen en de Baltische staten. Met uitzondering van Duitsland hebben al deze landen te maken met een scherpe terugval van het aantal broedparen als gevolg van onder andere biotoopverlies. De ortolanen die de Atlantische trekroute volgen naar de overwinteringsgebieden in West-Afrika (het overgrote deel van het niet-Russische deel van de Europese populatie), krijgen in Zuidwest-Frankrijk te maken met een tweetal gildes: dat van de Landaise ortolanenvangers met in hun kielzog de Franse sterrenkoks. Fransen koesteren de ortolaan al eeuwenlang als een culinair hoogtepunt en de traditionele bereidingswijze vergt dat de ortolaan na de vangst eerst wordt vetgemest en pas sterft als hij levend wordt gemarineerd in de Armagnac. Hoewel deze barbaarse praktijken al in 1979 door de EEG werden verboden, worden er in genoemde regio desondanks nog jaarlijks 15.000 tot 30.000 doortrekkende ortolanen gevangen en gebraden. Een aantal daarvan – zo schrijft de geschiedenis – werden voor de gelegenheid speciaal als nagerecht opgedist tijdens oud-president Mitterrands allerlaatste maaltijd op oudejaarsavond 1995, enkele dagen voor zijn overlijden. Sommige aanwezigen sloegen het aangeboden beleefd af, maar de terminaal zieke oud-president heeft het vogeltje geheel volgens traditie met botjes en al opgepeuzeld; zijn hoofd even traditiegetrouw verstopt onder een witte doek, uit schaamte voor de Schepper van dit kwetsbare beestje.

Things that go “plik..... plik..... tsrp ..... tslew” in the night

Ondanks de achteruitgang van deze soort, is pas enkele jaren geleden een tot dan toe onbekend fenomeen ontdekt: ortolanen trekken in Nederland en de rest van West-Europa ook in de nachtelijke uren door, daarbij de bebouwde kom niet schuwend. En dan voornamelijk tijdens de najaarstrek. Dit verschijnsel kwam aan het licht toen een uit Noord-Amerika overgewaaid hobby ook West-Europa bereikte: nachtelijk trektellen met behulp van een audiorecorder. De eersten die daarmee aan de slag gingen ontdekten bij het af luisteren van deze opnamen dat deze vluchtroepjes van ortolanen bevatten. In Nederland was het in 2018 en 2019 in elk geval zo dat het uurgemiddelde van doortrekkende ortolanen bij de (schaarse) nachtelijke trektelposten tot tweemaal zo hoog lag als bij de (talrijke) dagtrektelposten.

In Nederland lijken de meeste ortolanen tegenwoordig over het oostelijk deel van het land te trekken; dat is, maar dat terzijde, weleens anders geweest. Neem het nachtelijk trektelpunt in de bebouwde kom van het Limburgse Grevenbicht: in de laatste twee weken van augustus vlogen daar in 2018 in totaal 14 ortolanen over en in 2019 9 ortolanen. Of het nachtelijk trektelpunt in de bebouwde kom van Arnhem: daar vlogen in 2018 18 ortolanen over en in 2019 17 ortolanen. Maar ook een wijk nabij het centrum van Amsterdam doet mee, zij het op bescheidener schaal getuige de 5 ortolanen die in 2018 's nachts overtrekkend werden geregistreerd.

De ortolaan dichtbij

Lekker gemaakt door die berichten opende ik in de avond van 21 augustus 2019 hoopvol mijn dakraam om m'n audiorecorder op het dak te plaatsen. Het duurde tot de nacht van 27 augustus op 28 augustus dat ik – al slapend – in enkele uren tijd vier verdacht roepende vogels opnam. Nog niet helemaal zeker van mijn zaak stuurde ik de opnamen door naar de vogelgeluidsgoeroes Ran Schols en Magnus Robb en zij konden tot mijn genoegen de

identiteit als ortolaan bevestigen. Nadien vlogen er nog enkele kandidaten over, maar de kwaliteit van de opnamen was in die gevallen ontoereikend om er zekere ortolanen van te kunnen maken. In de avond van 20 september was het echter opnieuw raak, toen de vijfde zekere ortolaan aan de (niet: mijn) huislijst kon worden toegevoegd.

Ortolanen zijn in de Hoeksche Waard ronduit zeldzaam. In het boek “Vogels van de Hoeksche Waard” wordt geen melding gemaakt van waarnemingen van de ortolaan – noch van doortrekkers, noch van broedvogels. Dat laatste is niet verwonderlijk: de soort is in het westen van Nederland als broedvogel altijd al zeer zeldzaam geweest en gelet op de specifieke habitatvoorkeur van deze gors ligt het bepaald niet voor de hand dat er zelfs in de hoogtijdagen van de twintigste eeuw ooit ortolanen hebben gebroed in de Hoeksche Waard. Dat er tot het moment van verschijnen van het boek ook geen doortrekkende ortolanen zijn geboekstaafd is daarentegen wel opmerkelijk: de ortolaan moet hier in vroeger tijden regelmatig als doortrekker te zien of te horen zijn geweest.

Na raadpleging van eerdergenoemd boekwerk en de website waarneming.nl kom ik tot de conclusie dat er in de Hoeksche Waard tot 2019 slechts 4 waarnemingen zijn van (door de waarnemer als zeker ingevoerde) ortolanen:

- ✓ 4 september 2010: Strijensas – trektelpost Buttervlietpolder
- ✓ 9 september 2012: Strijensas – trektelpost Buttervlietpolder
- ✓ 16 september 2014: Numansdorp – Oosterse Bekade Gorzen
- ✓ 18 september 2015: Nieuw-Beijerland – bebouwde kom

In alle gevallen betrof het een niet-gedocumenteerd overvliegend exemplaar in de maand september. Op dit moment worden trektelposten in de Hoeksche Waard het meest frequent bezet in de periode eind september tot begin november. Toename van de telfrequentie

in het laatste decade van augustus en de eerste 10 dagen van september zal vermoedelijk leiden tot een toename van het aantal meldingen van ortolanen (en duinpiepers).

Nu is de ortolaan in bepaalde opzichten een tamelijk cryptische soort: hij wordt weinig aan de grond waargenomen, hij wordt (in Nederland althans) weinig op ringstations gevangen en ook langstreckende vogels zijn verdraaid lastig op te merken. De onopvallende – maar wél kenmerkende – contactroep wordt met soms tergend lange tussenpozen geuit, is niet luid en ook nog eens behoorlijk variabel. Veelzeggend is bijvoorbeeld een opmerking die ik aantrof bij een op trektellen.nl geregistreerde telling uit het oosten des lands: “De nieuwe paraboolmicrofoon [BJL: een microfoon die geluiden versterkt] betaalde zich meteen uit, daar anders de 3 ortolanen (...) zeker waren gemist.” En geloof mij, dat lag in dezen beslist niet aan het gebrek aan ervaring van de waarnemer met ortolanen op trek.

Misschien biedt daarom juist de augustusnacht een uitgelezen kans deze soort te ontmoeten; als de achtergrondgeluiden verstommen, de afleiding door meer luidruchtige vogelsoorten vrijwel afwezig is en de ortolaan kans krijgt zijn podium te pakken. Zoals in deze prachtige opname in het holst van de nacht (klokslag 02.00) van 24 augustus 2016:

<https://soundcloud.com/birds-of-poole-harbour/ortolan-bunting-calls-of-a-night-time-migrant-old-town-poole-listening-station-2am-240816>

Probeer het eens in de laatste week van augustus, vanuit een comfortabele stoel in de achtertuin of vanaf een van de Hoekschewaardse trektelposten of vanaf je bed met een audiorecorder – nu ze er nota bene nog zijn!

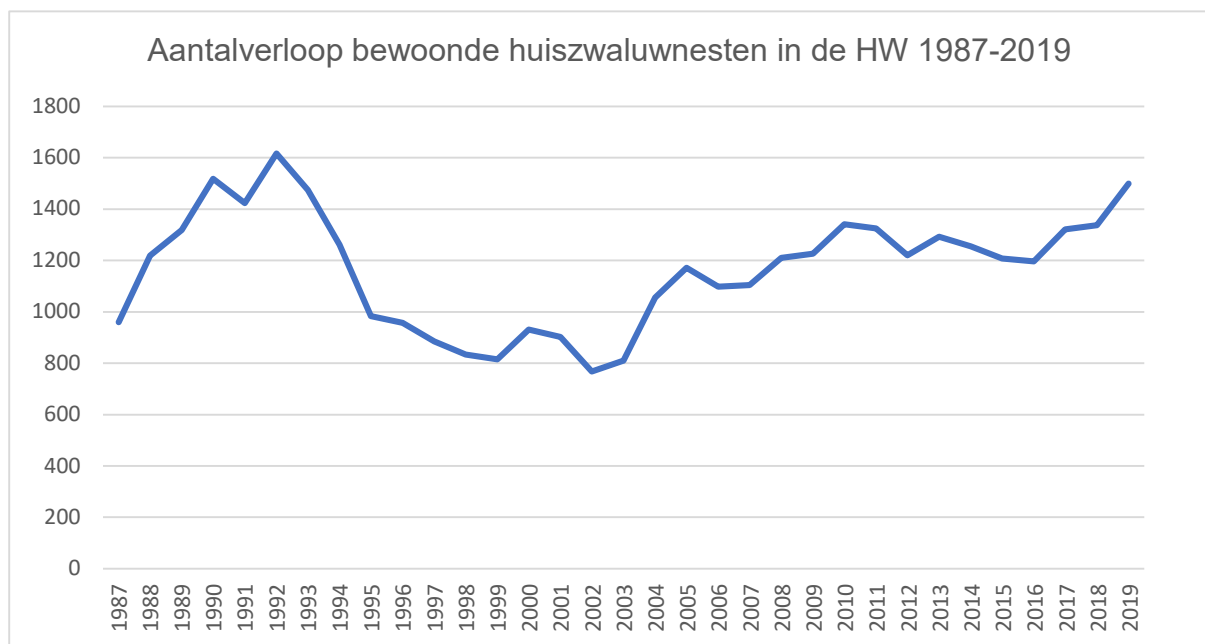
Verslag huiszwaluwproject 2019

JOKE BOERLAGE

Na 2018 was ook 2019 qua weer een opmerkelijk jaar. De zomer van 2019 was zeer warm en zeer zonnig. Er waren drie extreem warme perioden: eind juni, eind juli en eind augustus. De zomer van 2019 was aan de droge kant, maar juni was een natte maand.

Tellingen

Sinds 1987 worden de bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard door vaste tellers uit de vogelwerkgroep van het HWL jaarlijks geteld en dat is werkelijk een respectabele prestatie! De ruim 20 tellers worden hierbij ondersteund door meldingen van bewoners die huiszwaluwnesten aan hun huis of in de omgeving hebben. Door deze inspanningen kan de trend door de jaren heen goed gevolgd worden en weten we dat de ontwikkeling in de

Het viel voor veel huiszwaluwen in de hete periodes niet mee om voldoende voedsel voor de jongen aan te voeren. Bovendien was het tijdens de hittegolven zo warm in de nesten dat jongen uit het nest hingen om verkoeling te zoeken. Onfortuinlijke jongen zijn daardoor uit het nest gevallen. In juni waren er ook dagen met zware regenbuien, veel wind en lage temperaturen. Tijdens deze dagen was er ook gebrek aan voer en liepen nog kale jongen risico van onderkoeling.

Als we de gevolgen van het extreme weer voor de huiszwaluwen zo op een rijtje zetten, ligt het misschien voor de hand om te verwachten dat 2019 een slecht of minder goed huiszwaluwjaar geweest zal zijn. Niets is echter minder waar.

Hoeksche Waard aardig overeen komt met de landelijke trend.

Ook in 2019 kwam de start van het broedseizoen traag op gang, maar het aantal huiszwaluwen dat de Hoeksche Waard dit jaar weer wist te vinden mocht er zijn. Het totaal aantal bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard was in 2019 duidelijk hoger dan in 2018. De totaalscore van 2019 is op 1502 bewoonde nesten gekomen en dat zijn er 164 meer dan het totaal van 2018 dat ook al een goed jaar was!

Als we naar de resultaten kijken van 1987 t/m 2019, dan komt 2019 op de 3e plaats! Alleen de totalen van 1992 (1617 bewoonde nesten) en 1990 (1518 bewoonde nesten) zijn hoger.

Van de 34 kolonies in 2019 zitten er in vergelijking met 2018 18 in de plus, 12 in de min en zijn er 4 gelijk gebleven.

Naam kolonie	Vooruitgang >10
Numansdorp	van 113 naar 164
Goudswaard	van 56 naar 88
Mariapolder	van 56 naar 84
Zuidzijde	van 16 naar 38
Oude Korendijk	van 46 naar 60
Strijen NW	van 38 naar 52
Zuid-Beijerland	van 50 naar 61

De kolonies van de Hoogezandse Haven (-9), Mookhoek (-9) en Schuring Oost (-11) lieten in 2019 de grootste achteruitgang zien.

Bij de kolonie van de Hoogezandse Haven waren nogal wat nesten afgevallen en ook in Mookhoek waren er tijdens de hittegolf nogal wat nesten verloren gegaan.

Waarnemingen eerste huiszwaluwen in 2019 in de Hoeksche Waard

De vroegste huiszwaluwen werden in 2019 op 31 maart waargenomen in Maasdam en de Eendragtspolder. Vanaf 3 april t/m 7 april waren er dagelijks waarnemingen van huiszwaluwen in de Hoeksche Waard. In 2018 werd de eerste huiszwaluw pas op 4 april gemeld.

Volgens trektellen.nl, verliep de aankomst van de zwaluwen dit jaar redelijk normaal. In vergelijking met de jaren 2014 – 2017 waren ze zeker niet vroeg.

In Zuid-Beijerland en aan de Oudendijk in Strijen waren op 2 april al de eerste huiszwaluwen terug bij de nesten. In Numansdorp was dat op 4 april. In Westmaas waren op 16 en 19 april de zwaluwen weer terug bij de nesten en vanuit Strijen kwam ook een melding van de terugkeer van de huiszwaluwen op 19 april.

Nestonderzoeken

Bij de huiszwaluw duurt de volledige broedcyclus (vanaf het leggen van het eerste ei tot het uitvliegen van de jongen) zo'n 44 dagen (eileg 5 dagen, broeden 15 dagen, jongen 24 dagen). Kenmerkend voor de huiszwaluw is dat er 2 pieken in het broedseizoen zijn en dat zijn de periodes van het eerste en tweede broedsel. Nadat een broedsel mislukt is, kan een paartje overgaan tot een vervolglegsel.

Sovon en Vogelbescherming Nederland hebben in 2018 tijdens het Jaar van de Huiszwaluw een landelijk project opgezet. Na het succes van het nestonderzoek in 2018 werden de financiële middelen gevonden om het project in 2019 voort te zetten en de nestonderzoekers uit de Hoeksche Waard hebben in 2019 enthousiast meegedaan met het vervolgproject!

Leuk om te vermelden is dat we van Albert de Jong van Sovon de complimenten ontvingen voor ons noeste veldwerk!

Sovon zou het project ook graag in 2020 voortzetten, maar de verwachtingen m.b.t. een vervolg in 2020 zijn helaas niet zo positief. Het is de vraag of de financiën gevonden worden om het project voort te zetten. De kans bestaat dus dat het landelijke project na dit jaar stopt.

In de Hoeksche Waard gaan we in ieder geval wel door met ons eigen jaarlijks terugkerende kleine onderzoek dat we in het Jaar van de Huiszwaluw gestart zijn en er zijn meerdere nestonderzoekers die deelgenomen hebben aan het project van Sovon die in 2020 van plan zijn hun onderzoek voort te zetten. De onderzoeken leveren veel gegevens op over de ontwikkeling van een broedseizoen van de huiszwaluwen in de Hoeksche Waard.

Op dit moment zijn de landelijke resultaten nog niet bekend en daardoor kunnen we de landelijke en Hoekschewaardse uitkomsten nog niet met elkaar vergelijken. We beperken ons daarom tot de gegevens uit de Hoeksche Waard.

Nestbouw en broeden

Sommige nesten van vorig jaar waren de winter prima doorgekomen, maar de indruk bestond toch dat de nesten meer geleden hadden dan het jaar ervoor. Er waren nogal wat nesten (deels) afgevallen. De pieken van het legbegin van de 1e en 2e legfels lagen in 2019 later dan in 2018.

Piek 1e legfel

Landelijk lag vorig jaar de piek van het begin van het eerste legfel op 6 juni. In de Hoeksche Waard lag de piek in 2018 iets vroeger en wel tussen half mei en eind mei/ begin juni.

In 2019 lag de piek van het legbegin van het eerste legfel in de Hoeksche Waard echter duidelijk later dan in 2018 en wel tussen begin juni en half juni. De meeste jongen vlogen in de periode van 11 tot 30 juli uit.

Piek 2e legfel

Landelijk lag vorig jaar de piek van het begin van het tweede legfel op 16 juli. In de Hoeksche Waard lag de start van het 2e legfel in 2018 in de periode van 7 juli tot 20 juli.

In 2019 lag de piek van het begin van het 2e legfel rondom 20 juli en voor de latere vogels tussen 8 en 10 augustus. De meeste jongen vlogen tussen 2 en 9 september uit en de laatste jongen vlogen tussen 21 en 23 september uit. Dit komt overeen met het vertrek van de laatste huiszwaluwen van de nestplaatsen in 2018.

Aandeel 2e legfels in 2019

Landelijk gezien begon in 2018 ca. de helft van alle paren een tweede legfel. Voor de Hoeksche Waard konden we geen percentage geven, maar wel was het zo dat waar de huiszwaluwen aan een 2e legfel begonnen het percentage 2e legfels vaak op 40 tot 60 % uitkwam met uitschieters naar 80 tot 100 %. Ook dit jaar weten we niet welk percentage van alle paren een 2e legfel begon. De indruk is dat het percentage duidelijk lager is dan in 2018. Er waren kolonies waar vorig jaar wel 2e legfels waren en waar dit jaar geen of slechts een enkel 2e legfel tot een goed einde werd gebracht. In de andere kolonies waar de huiszwaluwen in

2019 met een 2e legfel begonnen lag het aandeel 2e legfels vaak tussen 1/3 deel tot de helft van het aantal nesten.

Broedsucces

Over het broedsucces konden we in 2018 geen uitspraak doen. Als we kijken naar de toename van de huiszwaluwnesten in 2019 lijkt het erop dat het broedsucces in 2018 best goed geweest kan zijn. Voor 2019 kunnen we ook nu geen uitspraak doen. Wel weten we dat er slachtoffers gevallen zijn tijdens de koude en natte periode in juni en de 2 hittegolven in juni en augustus. Ook nu waren er, net als in 2018, meldingen dat door de drukte van de "hangjongeren" 2e legfels mislukt zijn.

Enkele opvallende zaken tijdens het broedseizoen van de huiszwaluwen:

- ✓ Veel eigenaren van huiszwaluwnesten hebben de huiszwaluwen in de droge periodes geholpen door modder(bakken) en/ of water aan te bieden! De vogels maakten er graag gebruik van.
- ✓ Het aantal dode huiszwaluwen dat gemeld werd lag hoger dan in 2018.
- ✓ In Heinenoord waren na zo'n 25 à 30 jaar dit jaar plots 2 van de 3 kunstnesten voor het eerst bezet.
- ✓ Sommige huiszwaluwen broedden weer op de gekste plekken zoals tussen de damwandprofielplaten van een loods.

Vertrek huiszwaluwen uit de Hoeksche Waard

Op de trektelpost in de Hoeksche Waard werden in oktober nog 13 huiszwaluwen waargenomen. Op 1 november trok de laatste huiszwaluw over.

Nawoord en oproep

We willen allereerst alle tellers, bewoners die hun huiszwaluwnesten gemeld hebben en nestonderzoekers heel hartelijk danken voor al hun inspanningen in 2019. Het was weer groots werk!! We hopen van harte dat we ook in 2020 weer op alle medewerkers kunnen rekenen!

Verder nog een oproep om mee te doen met ons eigen onderzoek in de Hoeksche Waard en/of geef deze oproep door aan anderen die de huiszwaluwen goed gezind zijn en/of huiszwaluwnesten hebben. Aanmelden kan via een mailtje naar: huiszwaluwen.hwl@gmail.com.

❖ **Bijlage 2: Overzicht huiszwaluwkolonies 1987 – 2019.**

••

Resultaten oeverzwaluwproject 2019

JOKE BOERLAGE

De totaalscore van het aantal bewoonde oeverzwaluwnesten in 2019 is 199 verdeeld over 4 locaties. In vergelijking met 2018 is er sprake van een achteruitgang van 44 nesten.

Zie voor de resultaten van alle kolonies de bijlage met het kolonie-overzicht van Sovon.

De volgende lijngrafiek geeft het aantalsverloop vanaf 2000 van de oeverzwaluw in de Hoeksche Waard weer.

Dank

Alle tellers die meegewerkt hebben aan de inventarisaties van de nesten van de oeverzwaluwkolonies worden weer heel hartelijk bedankt voor hun inzet!

Herhaalde oproep

De coördinatie van de oeverzwaluw telling krijgt momenteel minder aandacht dan de coördinatie van de huiszwaluw telling en een aparte coördinator voor de oeverzwaluw telling zou het oeverzwaluw project absoluut ten goede komen. We zijn dan ook op zoek naar een coördinator voor de oeverzwaluw telling. Heb je hart voor de oeverzwaluwen en wil je de bescherming van de oeverzwaluwen in de Hoeksche Waard op je schouders nemen? Meld je dan aan en stuur een mailtje naar: huiszwaluwen.hwl@gmail.com.

❖ **Bijlage 3: Overzicht oeverzwaluwkolonies 2000 – 2019.**

••

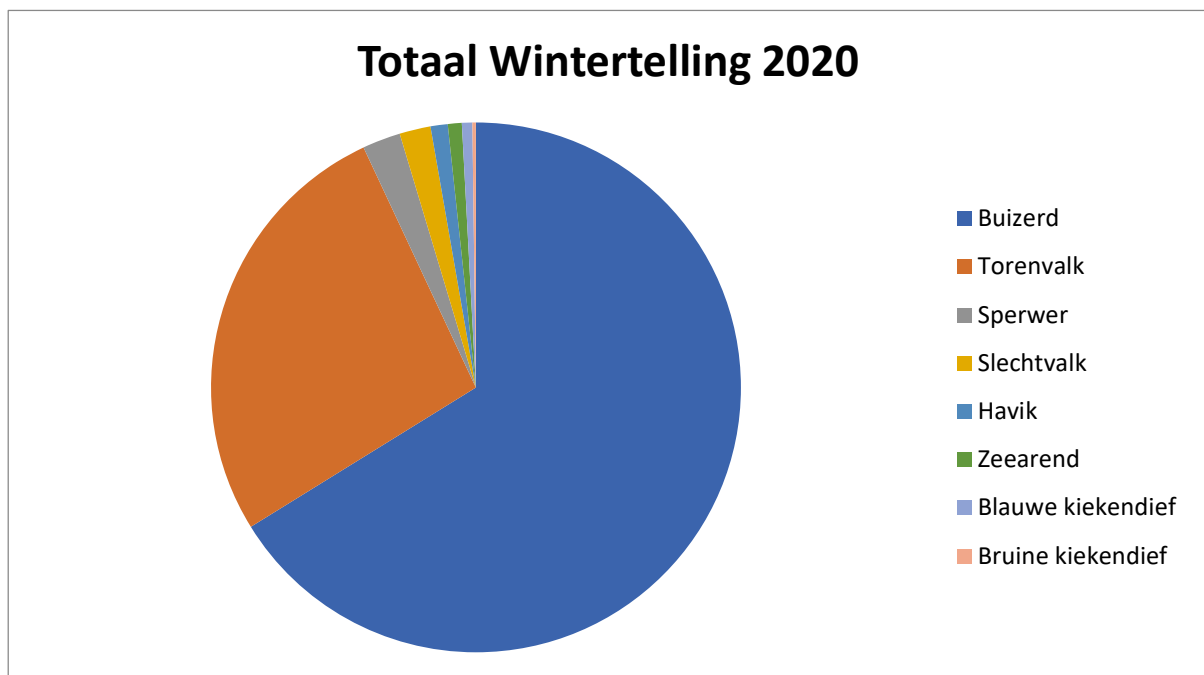
Roofvogeltelling januari 2020

JANUS VERKERK

Alweer voor de zesendertigste maal werden in januari 2020 alle atlasblokken van de Hoeksche Waard en Tiengemeten geteld op de aanwezigheid van roofvogels. Vrijwel alle tellers tellen al jaren hun eigen blok en zijn goed bekend met de methode en hun gebied. De resultaten laten zich jaarlijks dan ook goed vergelijken. Daarover eerst een opmerking. Veel tellers laten mij weten dat er in de telweek nog aanvullende waarnemingen zijn van soorten die tijdens de telling mogelijk zijn gemist. Het gaat dan vaak om waarnemingen van zeearend,

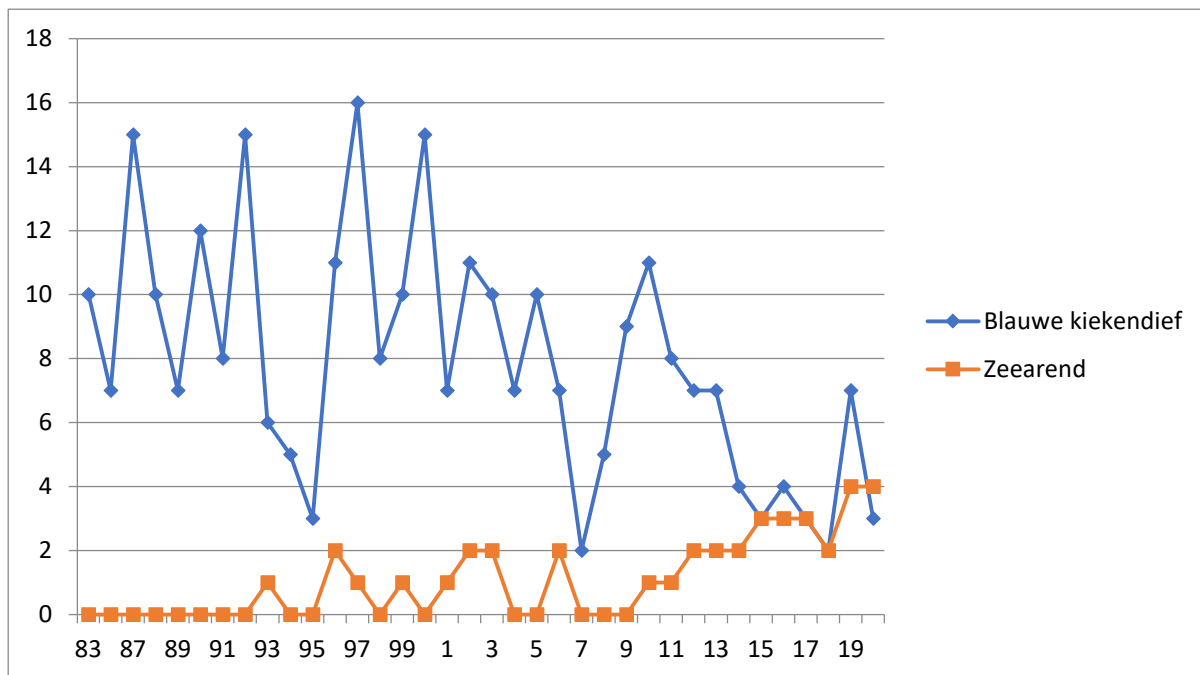
blok op een bepaald moment toch vergelijkbaar te houden wordt er voor gekozen om slecht bij uitzondering gebruik te maken van deze aanvullende waarnemingen. Mochten er dus dergelijke aanvullingen ontbreken dan is hierbij de verantwoording daarvan misschien wat duidelijker. Niet dat we die aanvullingen niet willen hebben Dolgraag zelfs. Een soort als smelleken b.v. werd tijdens de telling in de Hoeksche Waard niet opgemerkt terwijl er die week drie aanvullend zijn gemeld. Ze zijn er dus nog wel degelijk.

In totaal werden in de Hoeksche Waard in januari 473 roofvogels waargenomen verdeeld over acht soorten. Smelleken en ruigpootbuizerd, de laatste alweer zes jaar geleden voor het laatst in de telling, ontbraken. Voor de verdeling verwijs ik naar bijgeleverde

blauwe- en bruine kiekendief, smelleken of slechtvalk. Daarnaast is de verleiding heel groot om ook waarneming.nl nog eens te raadplegen en hieruit nog aanvullingen te peuren om een maar zo compleet mogelijk beeld van ons winterbestand aan roofvogels te verkrijgen. En inderdaad blijkt het vaak te gaan om soorten of zelfs uitsluitende waarnemingen die een aanvulling op de telling zouden betekenen. Echter om de zuivere telling van een bepaald

tabellen. Het totaal aantal roofvogels op Tiengemeten bedroeg 35 verdeeld over zeven soorten. Slechtvalk en sperwer werden hier niet gescoord maar wel een smelleken. De telling van 2020 eindigt hiermee in de hogere regionen. Dit is te danken aan het grote aantal getelde torenvalken, het op één na hoogste aantal ooit tijdens de lange geschiedenis van deze telling. Het hoge aanbod aan muizen in de klassieke

graslandgebieden is hier zeker debet aan. Zo werden er in het Oudeland van Strijen heel veel genoteerd, hetgeen hier overigens ook gold voor de buizerd. Opmerkelijk is de lage score van de bruine kiekendief. In deze zeer zachte winters bleven er aardig wat hangen maar tijdens de telling werd er slechts één gezien. Andere tellingen wezen uit dat ze er echt wel waren. Op Tiengemeten is het verblijf van een slaapplaats zeker het vermelden waard. Hier vlogen vanuit de Blanke slikken `s morgens 5 bruine en 2 blauwe uit vanuit een gezamenlijke slaapplaats. Voor slechtvalk, havik en sperwer was de uitslag die van een gemiddelde telling. Slechtvalken werden zelfs al paarsgewijs bij bekende nestlocaties waargenomen. Het aantal blauwe kiekendieven was wederom zeer laag. Voor de eerste keer in de geschiedenis van de telling waren er meer zeearenden te zien dan blauwe kiekendieven. Een trend?

Ook in Voorne Putten werd in hetzelfde weekend een roofvogeltelling gehouden. De trends laten zich wel redelijk vergelijken.

Ook hier weinig kiekeken n.l. blauwe 4 en bruine 1 ex. Voorts sperwer 16, havik 7, buizerd 191, torenvalk 49, slechtvalk 5 en smelleken 2 exemplaren.

Rest mij alle tellers wederom hartelijk te bedanken.

- ❖ [Bijlage 4: Roofvogeltelling 2020.](#)
- ❖ [Bijlage 5: Roofvogeltellingen 1983-2020.](#)

••

Waarnemingen schaarse en zeldzame vogels in de Hoeksche Waard in 2019

HANS WESTERLAKEN

Dit betreft een overzicht van de waarnemingen zoals die op 31-12-2019 op www.waarneming.nl stonden. In totaal werden er in 2019 222 soorten gemeld, net boven het gemiddelde van 220 soorten van de afgelopen 5 jaar. Er werd slechts 1 CDNA-soort waargenomen namelijk de **Ross' Gans** en in termen van zeldzaamheid in de Hoekse waard waren de beste soorten van dit jaar: **Witoogend, Drieteenmeeuw, Strandleeuwerik** en **Dwerggors**. Er werden geen nieuwe soorten voor de Hoekse waard vastgesteld met name omdat een gemelde **Oehoe** niet afdoende beschreven werd, er geen foto's of geluidsopnames beschikbaar waren en ongeringdheid niet aangetoond kon worden.

Kleine Zwaan, Gersom Barendregt, Tiengemetten, 4-1-2019

Tussen 1/1 en 15/2 verbleven maximaal 34 **Dwergganzen** in het Oudeland van Strijen. De vroegste Dwergganzen ooit, verschenen op 21/9 in het Oudeland en het hoogst waargenomen aantal liep tenslotte op tot 51. Het bijzetten van veel vogels in de broedgebieden lijkt effect te

hebben. Ook werden enkele juveniele vogels waargenomen. Op 23/12 verdwenen de **Dwergganzen** naar De Petten in Noord-Holland waar een maximaal aantal van 56 werd vastgesteld in het veel overzichtelijkere terrein aldaar.

Een **Ross' Gans**, werd op 7/2 in het Groot Koninkrijk en op 14/2 in het Oudeland aangetroffen, maar gezien de status van waarschijnlijke escape, zal het lastig worden, indien ingediend, om de soort aanvaard te krijgen. Niet kleurring-dragende **Roodhalsganzen** werden alleen uit het Oudeland van Strijen gemeld tussen 2/1 en 23/3. In de omgeving van Numansdorp werd regelmatig een gering exemplaar gemeld. Op 29/11 werd de eerste voor het najaar gemeld in het Oudeland en op 22 en 23/12 zelfs twee. De laatste melding van 1 vogel was op 30/12.

Solo **Kleine Rietganzen** werden op 18/1 in de Oost-Zomerlandsche Polder en de St. Anthoniepolder gemeld op respectievelijk 18/1 en 20/2, 8 exemplaren vlogen langs de trektelpost (TTP) in de Buttervlietpolder op 17/10 en een dag later zat een groepje van 4 in het Oudeland. Op 21/12 kwam de laatste melding van 1 ex. bij de Oost Zomerlandsche Polder.

In de winter werden **Kleine Zwanen** overvliegend opgemerkt in Maasdam, 9 stuks, en 5 in Strijen. Tot maximaal 4 vogels bevonden zich op Tiengemetten tussen 4/1 en 2/2. Op 14/10 vloog een ex. over de Trektelpost (TTP) van de Buttervlietpolder en 4 exx. bij Nieuwendijk. Vanaf 1/11 werden tot maximaal 4 exx. op Tiengemetten gezien en 2 op De Korendijksche Slikken (KS) Respectievelijk 9 en 4 exx. werden overvliegend gezien bij de KS op de twee laatste dagen van het jaar. Op 2/2 werden twee **Wilde Zwanen** op Tiengemetten gemeld en op 3/2 een drietal op het Geertruida-Agathacomplex te Puttershoek. Twee **Krooneenden** werden op 18/2 bij Tiengemetten gemeld en de enige andere waarneming betrof een man op 22/5, wederom op TG. Deze soort wordt regelmatig in Oud-Beijerland gezien, maar

hoogst waarschijnlijk betreffen dit ontsnapte exemplaren. Een mannetje **Witoogend** op 19/4 op Tiengemeten betrof pas de 2^e waarneming

Witoogend, Wilson Westdijk, Tiengemeten, 19-4-2019

van deze soort in de Hoeksche waard na een waarneming in november 2015 . Na een waarneming van een man **Topper** op Tiengemeten op 3/2, werd een man, die zich tussen 2 en 31/3 op de Binnenmaas bij Maasdam bevond, veel bezocht. Op 1/12 werd een vogel, man, gefotografeerd bij de Leenheergorzenpolder te Goudswaard. Maximaal drie vrouwtjes zaten in Oud-Beijerland tussen 7 en 11/12 in Oud-Beijerland. Een man **Grote Zee-eend** werd op 31/12 gemeld bij Tiengemeten . **Nonnetjes** werden vooral op de bekende plekken zoals het Oudeland en Tiengemeten gemeld. Echter, de groep van maximaal 12 bij Zwartsluisje spande dit jaar de kroon. De laatste waarneming in de winter was op 2/3; in het najaar verscheen de eerste op 1/11. Opvallende aantallen in het najaar waren de 6 vrouwtjes (type) bij Zwartsluisje op 24/12 en tot een aantal van 7 werd van Tiengemeten gemeld op 19/12.

Meldingen van het **Porseleinhoen** kwamen van Tiengemeten op 22/6 en 1/8 , een bezoekbaar exemplaar vertoonde zich tussen 26 en 29/8 bij de Oosterse Bekade Gorzen en een wel erg laat exemplaar werd op 29/10 waargenomen op de Korendijkse Slikken. Een viertal **Kwartels** werd

tussen 6/5 en 23/6 her en der in de Hoeksche Waard gemeld. Vanaf 15/7 tot 25/8 leken roepende individuen zich permanent op te houden in het Land van Essche en Polder Raepshille bij Strijen en de Oost-Zomerlandsche Polder bij Puttershoek. Losse waarnemingen kwamen uit het Oudeland op 25/7 , Goudswaard op 1/8 en bij Klaaswaal op 26/8.

Een **Kraanvogel** vloog op 16/2 noord vanaf de Korendijkse Slikken, vier exemplaren op 25/2 oost boven het Groot Koninkrijk, een enkele vogel over Tiengemeten op 17/11 en tenslotte een vogel op 28/12 over de KS en op 29/12 over het Oudeland.

Nadat er een melding was van een **Roodhalsfuut** op het Vuile Gat op 15/4 hield deze voor het tweede jaar op rij een territorium op Tiengemeten van 1/5 tot minimaal 7/7 ; de vogel haalde zelfs de nationale TV bij het programma Vroege Vogels. Tussen 10 en 12/3 zwom een **Kuifduiker** aan de westkant naast de Haringvlietbrug. Mogelijk hetzelfde exemplaar bevond zich op 24/3 bij de Oostersche Bekade Gorzen en op 24/10 werd een exemplaar gefotografeerd bij Tiengemeten.

Tussen 18/4 en 24/4 hielden tot maximaal 4 **Steltkluten** zich op bij de Leenheergorzenpolder. Twee exemplaren in de APL-polder op 5/5 en 3 in het Oudeland op 7-8/5 en 10/6, voorts nog losse exemplaren bij de Oosterse Bekade gorzen op 7/5 en op Tiengemeten op 12/5. Tussen 14/4 en 30/5 werden tot maximaal 5 **Zilverplevieren** gemeld, vooral van de bekende plekken zoals de Leenheergorzenpolder, Oosterse Bekade Gorzen, De APL-polder en Tiengemeten. Tussen 27/8 en 5/10 werd de soort slechts drie keer gemeld. De enige, erg vroege, **Strandplevier** , liep korte tijd rond bij de Oosterse Bekade Gorzen op 31/3. Op 26/8 en 2/10 werden overvliegende, roepende **Morinelplevieren** gemeld uit respectievelijk Mijnsheerenland en Nieuwendijk. **Rosse Grutto's** werden vijf keer gemeld op de bekende plekken tussen 7/5 en 8/9 . Van de **Steenloper** waren er slechts drie waarnemingen op 13/5 en 24/5 . Tussen 12 en 30/5 waren er 4 waarnemingen van de **Kanoet**

en op 22/9 de enige najaar-waarneming. Slechts twee **Krombekstrandlopers** werden gemeld in het voorjaar, een vroege vogel op 19/4 bij Korendijk en aldaar ook een op 11/6. In het najaar tussen 27/8 en 21/9 volgden vier waarnemingen. Van de **Temminck's Strandloper** waren er maar 5 waarnemingen in het voorjaar tussen 26/4 en 24/5 met een opvallend aantal van 11 bij de Leenheergorzenpolder op 17/5. Op 30/8 was de enige najaar-waarneming; een mager jaar voor deze soort. Met maar 8 verschillende waarnemingen dit jaar kwalificeerde de **Kleine Strandloper** zich ook als schaarse soort. Gelijkelijk verspreid over voor- en najaar bevonden zich de meeste exemplaren in LHG-polder tussen 29/4 en 21/9. Op 17 en 31/5 werden de enige **Drieteenstrandlopers** gemeld van respectievelijk Tiengemeten en de LHG-polder. Met slechts 6 verschillende waarnemingen op diverse plaatsen, blijft de "loopsoort" het **Bokje** een lastige soort om te zien in de Hoekse Waard.

Vier gelukkige waarnemers zagen de 3^e **Drieteenmeeuw** voor de HW tijdens de Oudeland-telling op 12 januari. Opvallend was dat de vorige waarnemingen rond dezelfde datum en met het zelfde weertype, noordwesterstorm, gedaan werden. Aan zee werden ook grote aantallen gemeld. Waarnemingen van de **Dwergmeeuw** bereikten een historisch dieptepunt met 4 meldingen tussen 21/4 en 22/5. Tussen 5/1 en 24/5 werd de **Pontische Meeuw** negentien keer gemeld op diverse plaatsen met name in de APL- en LHG-polder. In het najaar kwamen 2 meldingen uit de APL-polder en 1 van de Hoogezandsche Gorzen. **Geelpootmeeuwen** werden op vrijwel dezelfde plaatsen waargenomen als de Pontische Meeuwen en op Tiengemeten, nabij de broedplaats. Een adult hield zich in voor- en najaar op ten westen van de Haringvlietbrug en werd ook bij de Tramhaven gemeld op 17/12. De waarnemingen vielen tussen 18/2 en 17/12.

Op 10/4 was een vroege **Reuzenster** bij de LHG-polder en verbleef vluchtig exemplaar aldaar op 18 en 19 mei. Op 1/6 was een vogel

Wespandief, Han Benard, Buttervlietpolder, 21-9-2019

kortstondig aanwezig bij de Oosterse Bekade Gorzen. Naast de **Dwergster**s die op 30/31 mei op de Hoogezandsche Gorzen werden gezien, kwamen de andere waarnemingen van 2 vogels, die net buiten de Hoekse Waard broeden (?) en regelmatig in de LHG-polder werden gezien tussen 22/6 en 15/7. **Zwarte Stern**s werden tussen 22/4 en 19/5 met een maximaal aantal van 9 van de bekende plekken, zoals de OBG, Tiengemeten en de LHG-polder, gemeld.

De twee **Ijsduikers**, die tijdens een watervogeltelling vanaf een boot op het Hollands Diep te zien waren, bleken vanaf het "vasteland" van de HW niet te zien te zijn.

Op 26/4 vloog de enige **Zwarte Ooievaar** van het jaar over de Korendijkse Slikken. Tussen 26/5 en 1/6 en van 14/8 tot 22/9 werd een **Zwarte Ibis** gemeld van Tiengemeten. Op 22/4 vloog een **Kwak** over Maasdam en verbleef er 1 in een woonwijk te Oud-Beijerland op 1/8. Een duo **Koereigers** vloog strak noordoost over 's-Gravendeel op 22/4, andere exemplaren werden gemeld van de Korendijkse Slikken op 25/4, Tiengemeten op 10/9 en 11/10. Tot drie exemplaren vertoefden in het Oudeland van 26/11 tot 1/12, tot 15/12 twee stuks en op 25/12 was de laatste melding van 1 vogel.

De **Visarend** werd 114 maal ingevoerd waarbij er veel dubbelmeldingen waren. De bekende plekken zijn de zuidoostkant van de Hoekse Waard, Tiengemetten en de Korendijkse Slikken. Van de **Wespendief** kwamen alleen najaar-waarnemingen binnen. Vanaf 14-8 tot 22/9 werden vogels gezien op Tiengemetten en de zuidoostkant van de Hoekse waard. Totaal ging het om niet meer dan 12 exemplaren .

Steppiekiekendieven waren geen blijvertjes dit jaar. Na een melding van een erg vroege vogel op Tiengemetten op 18/3, werden twee mannen gemeld bij Nieuw-Beijerland op 16/4 en op 22/4 werd een vrouwtje gefotografeerd bij de APL-polder. **Blauwe Kiekendieven** doen het getalsmatig qua waarnemingen goed. De soort werd 348 maal ingevoerd, maar het totaal aantal vogels overschrijdt de 10 exemplaren waarschijnlijk niet in de winter.

De **Rode Wouw** vertoonde een vertrouwd beeld met 7 exemplaren tussen 5/3 en 7/5 en twee op 2/ 3 november. Tussen 5/4 en 6/7 vlogen zeven verschillende exemplaren van de, op afstand soms lastig te determineren, **Zwarte Wouw** voorbij. Van de **Zeearend** kwamen weer meer dan 485 waarnemingen binnen met als bekende hotspots Tiengemetten, de Korendijkse Slikken, het Oudeland en de zuidoostkant van de Hoekse Waard. De vraag rijst wanneer de soort ook als broedvogel van de HW toegevoegd kan worden. Op een foto nabij Strijensas van 19/12 bleek de dit jaar geringde en gezenderde vogel uit de Dordtsche Biesbosch te zien .

<https://hwl.waarneming.nl/waarneming/view/183250333>

Bijna alle waarnemingen van het **Smelleken** kwamen uit het Oudeland, van de TTP of van Tiengemetten. De laatste vertrok 21/5 en een opvallend vroege vogel verscheen alweer op 18/8 bij Korendijk. Van 22/11 tot 19/12 werd een exemplaar uit het Oudeland gemeld .

Slechts twee **Velduilen** werden gezien op Tiengemetten een exemplaar op 22/3 en een bij Korendijk op 28/12.

Op 3 april werd een **Hop** gefotografeerd in een tuin langs de Oudendijk, Strijen en op 21/4 werd er eentje opgemerkt bij de APL-polder. Helaas, bleven de vogels niet rondhangen. Vier **Draaihalzen** werden gevonden, op 21/4 in het Groot Koninkrijk, die zich af en toe mooi liet zien, op 7/5 en 20/9 op Tiengemetten en op 29/8 bij het Oudeland. Slechts 2 meldingen van de **Kleine Bonte Specht** kwamen niet van de zuidoostkant van de HW, maar uit Oud-Beijerland op 5/3 en de andere uit het Geertruida-Agatha Complex, Puttershoek op 24/7 .

Klapekster, Rien van Wensveen, Korendijkse Slikken, 27-10-2019

Van 11/1 tot 14/3 zat er een **Klapekster** op de Korendijkse Slikken en op 9/10 verscheen er aldaar weer een en liet zich tot 31/12 onregelmatig zien . Alleen op Tiengemetten werd andere waarnemingen gedaan op 16/2 en in het najaar tussen 27 en 30/12 .

Van de **Wielewaal** kwamen tussen 9/5 en 6/7 slechts meldingen van vier verschillende plaatsen , namelijk Numansdorp-West, de Esscheplaat, Hoogezandsche de Gorzen en het Agatha-Geertruida Complex.

De enige, vier, **Pestvogels** van het jaar verschenen op 19/11 kortstondig in Maasdam en werden waarschijnlijk door verstoring en werkzaamheden verjaagd. Wel konden ze prachtig vastgelegd worden.

Boomleeuweriken werden op 1 exemplaar te 's-Gravendeel op 22/4 na, allemaal overvliegend gezien. Behalve een vogel op 16 februari bij de Tiendgorzen, vlogen vrijwel alle andere, circa 200, langs de TTP tussen 21/9 en 10/11. Van de zeldzaamste soort voor de HW die dit jaar werd waargenomen, de **Strandleeuwerik**, is slechts een geluidsopname, die werd gemaakt bij de Korendijksche Slikken op 26/10.

Bladkoning, Bert-Jan Luijendijk, Nieuwendijk, 5-10-2019

Fluiters werden tijdens inventarisaties waargenomen op de Esscheplaat en op de Hoogezandse gorzen op respectievelijk 27/4 en 15/5. Met gemiddeld 1 waarneming per jaar gedurende de afgelopen 10 jaar blijft het een zeer zeldzame verschijning in de HW. De **Bladkoning** zou veel vaker opgemerkt moeten worden dan de drie keer dit najaar. Slechts een exemplaar bij de Trektelpost op 7/10 en twee bij Nieuwendijk op 5-6 en 15-17/10 gingen de boeken in. Op 18/5 zat een **Grote Karekiet** te zingen op Tiengemeten en enkele honderden meters verderop werd, na elf dagen afwezigheid, later een tweede exemplaar gevonden. Laatstgenoemde bleef in ieder geval tot 2/6. **Spotvogels** werden dit jaar, sinds 2012, het vaakst, 57 x, gemeld en lijken dus een goed jaar te hebben gehad.

De meeste waarnemingen van de **Beflijster**, met groepen van 10 en 11 stuks, werden tussen 31/3 en 7/5 waargenomen. Tussen 7 en 17/10 voornamelijk overvliegende exemplaren bij de TTP. Voor de **Grote Lijster** op trek was het een topjaar met enkele dag-totalen van boven de 70

bij de TTP. Hoewel her en der baltsend/zingend waargenomen, zal het aantal broedvogels niet hoog liggen,

Op 21/4 werden twee **Bonte Vliegenvangers** gemeld, in 's-Gravendeel en Oud-Beijerland. Het slechte weer leek deze vogels op te houden en op 24/4 was het weer raak met een zingende man, die een territorium leek te zoeken in

Bonte Vliegenvanger, Arie Verhoef, 's-Gravendeel, 21-4-2019

Maasdam en daarbij ook nestkasten inspecteerde. Eind mei en op 25 juli werden op de Esscheplaat waarnemingen gedaan, die doen vermoeden, dat daar eventueel gebroed zou kunnen zijn. Een waarneming op 2 juni te Maasdam is ook intrigerend.

Van de **Engelse Gele Kwikstaart** kwamen er maar drie waarnemingen binnen. Op 20 april, 1 exemplaar bij de LHG-polder en op 23/4 twee verschillende op de Hoogezandsche Gorzen (HGZ). Ook de **Noordse Gele Kwikstaart** was schaars; op 20/4 eentje bij de LHG-polder, 9/5 een exemplaar bij de OBG, op 12 en 17 mei respectievelijk 1 en een mooie groep van 16 op Tiengemeten en op 18 mei een waarneming op de HZG.

Tussen 31/3 en 19/5 werden op 5 plaatsen **Rouwkwikstaarten** gemeld. Mogelijk betrof het bij de HZG een (gemengd?) broedpaar. Foto's geven geen definitief uitsluitel of het vrouwtje wel een zuivere Rouwkwikstaart was. Op 15/10 vloog een **Grote Pieper** in gezelschap van een

Witte Kwikstaart langs de TTP en op 24/10 was een vogel aanwezig op Tiengemeten, Weemoed.

Behoudens een exemplaar bij Zuid-Beijerland op 5/1 kwamen alle waarnemingen van **Appelvinken** zowel als broedvogel en als trekvogel van de zuidkant van de HW. Overvliegend werden er op 18/10 maar liefst 18 genoteerd. Roepende **Goudvinken** werden op 16 en 20/10 bij de TTP vastgelegd en bij de Buiten Zomerlanden een exemplaar op 3/11. Tussen 31/8 en 24/10 werden overvliegende **Kruisbekken** 31 maal gezien en gehoord. Bijna zonder uitzondering langs de TTP, behoudens een exemplaar op 22/9 in Strijen en op 24/10 op Tiengemeten. De enige **Europese Kanarie** vloog laag over de TTP op 7/10.

Twee **Ijsgorzen** vlogen over Nieuwendijk op 5/10 en twee **Sneeuwgorzen** over Tiengemeten op 1/11. De **Dwerggors**, die op ontdekt werd bij Nieuwendijk op 12/2, bleek net als de vogel van 2018, voor weinig mensen weggelegd.

Op een locatie in de bebouwde kom van Oud-Beijerland leverde nachtelijk trektellen met behulp van een auditrecorder op 22/8 een groepje overvliegende **Morinelplevieren** op. In de nacht van 3/10 passeerde een **Zilverplezier** dezelfde locatie. Een groepje overvliegende **Rotganzen** werd geregistreerd in de nacht van 20/9. De avond van 12/10 werd opgeluisterd door een luidkeels roepende **Kwak**.

Qua bijzondere zangvogels was met name de nacht van 27/8 productief, toen maar liefst 4 overvliegende **Ortolanen** werden opgenomen, gevolgd door nog een exemplaar in de nacht van 21/9. De Oud-Beijerlandse nachttrektelpost wist daarnaast meerdere **Bonte Vliegenvangers** te noteren op 23/8 (1) en 27/8 (5).

••

Mijn dagboeknotities van 20 maart 2019

ARIE DEN TUINDER

Om 11-uur naar de Leenheeren Buitengorzen. Bewolkt en af en toe miezeren. In de kijkhut veel vogels te zien, tureluurs, bonte strandlopers, kemphanen en wintertalingen. Een uur in de hut gestaan, rietgors en graspieper op de foto gezet. Bij het bankje een paartje roodborsttapuit in het riet. Na een half uur plotseling 2 bruine kiekendieven (man) in de lucht. Ze maakten wat rondjes en vlogen toen over de gorzenpolder. Ze

vlogen laag, met de poten opvallend naar beneden. Ze kwamen richting bankje en zwenkten op 30 m van mij vandaan naar het rietgors. Daar vlogen zij steeds draaiend en zwenkend naar de kreek bij de molens en draaiden over de heuvel aan de overkant van de kreek. Dit hele ritueel herhaalde zich wel 5 keer. Het leek of zij de aanvliegroute, met eventuele prooien, naar het riet goed wilden verkennen. Zij vlogen steeds ongeveer 20 m van elkaar en bij het laatste rondje gingen zij dichterbij elkaar vliegen tot zij contact maakten en vechtend op de grond kwamen. De ene lag op zijn rug en de andere zat er bovenop. Dit heeft wel 5 minuten geduurd. De bovenliggende vogel vloog uiteindelijk weg en de andere volgde. Ze vlogen rondjes en lieten zich in het riet zakken. Dit deden zij op een aantal verschillende plaatsen. Na een tijdje hadden ze alle twee een plek gevonden in het riet en hoorde ik hen roepen. Binnen een minuut werd de roep beantwoord door 2 vrouwtjes die hoog in de lucht cirkelden. Deze kwamen lager vliegend dichterbij. De mannetjes vlogen op uit het riet en gingen

beiden naar een vrouwtje toe. De vogels buitelden om elkaar heen met de poten naar voren gericht. Na het contact maken gingen ze als paar het riet in waarna ik ze niet meer heb gezien. Op de foto's zie ik dat de mannetjes bij aanvang nog gave veren hadden en na het gevecht, vooral de staartveren, geheel gekarteld zijn. Vandaag 29 soorten gezien en 500 foto's gemaakt.

Zittend op het bankje zie ik in de gorzenpolder, net over het dijkje, iets bruins. Ik dacht eerst aan een ree. Door de verrekijker zie ik dat het een afgebroken wijk is van het Bosman molentje dat sinds 2 weken scheef staat en beschadigd is. De wijk lag ongeveer 75 m van het molentje af. Ik heb hem opgehaald en als monument in rechtop in de grond gestoken. Hij woog, schat ik zo'n 15-20 kg. Als je op het bankje zit met de roep van de tureluur op de achtergrond waan je je op de beste en veiligste plek van de Hoeksche Waard. Zelfs daar kan je geveld worden door iets totaal onverwachts.

••

Resultaten van de roofvogel inventarisatie 2019

MARTIN MOLLET

Dit jaar konden we weer veel **buizerd** territoria vaststellen: 59 stuks, slechts 1 minder dan het recordjaar 2017. In één van die territoria is een buizerd met blauwe kleurring gezien. Het is niet gelukt om de ring tijdens het broedseizoen af te lezen. Maar al eerder in het jaar las iemand in hetzelfde gebied een kleurring af. Het ging toen om een buizerd die geringd was binnen het "Vogelklas Karel Schot" project, waarschijnlijk nu dus een broedvogel in de Hoeksche Waard: hopelijk lukt het om tijdens het komend broedseizoen de ring af te lezen.

Al vroeg in het broedseizoen waren de ogen al weer gericht op de **buizerd-camera** van NestkastLife.nl. In 2018 gebruikten 2 "gemiddelde bruine" buizerds het nest in de conifeer in een tuin in Mijnsheerenland en kon iedereen middels een webcam meegenieten van de belevenissen van de buizerd familie. In 2019 was één van de buizerds vervangen door een veel lichter exemplaar en zij besloten een els buiten de tuin als nestboom te gebruiken, daarmee was de "beleef de buizerd" mogelijkheid verdwenen: het paar bracht gelukkig nog wel 2 jongen succesvol groot.

Nieuwe technieken - deel 1

Zoals vorig jaar al aangekondigd konden we dankzij subsidie van de Vogelbescherming een lange stok (19mtr) aanschaffen om daarmee, snel en met weinig verstoring, in een boomnest te kunnen kijken.

Op de stok is een camera gemonteerd met een afstandsbediende zoom en kantelfunctie: dit geeft de mogelijkheid om de camera op enige afstand naast het nest omhoog te brengen, te richten en dan in te zoomen. Verderop wat foto's van dit seizoen die met de "**stokcam**", zoals we hem ondertussen noemen, zijn gemaakt.

Opmerkelijk genoeg was de eerste inzet van de stokcamera ter assistentie van de Werkgroep **Zeearend**: inderdaad bij een zeearendnest!

15 mei 2019: 2 jonge zeearenden op het nest: rechts is nog een vis zichtbaar

De **haviken** presteerden helemaal niet slecht met 2,5 jong per geslaagd nest. Voor 1 havikpaar begon het nieuwe seizoen wel erg ontgoochelend: hun nestbosje was weggezaagd. De nestboom was blijven staan maar het hele "bos" eromheen was weggezaagd. Voor een bosvogel als de havik was dit te veel: het territorium is dan ook verlaten (en niet teruggevonden).

De **torenavalken** hadden dit jaar ook zeker een goed broedseizoen: het aantal succesvolle nesten (19) was al niet verkeerd maar elk nest leverde ook nog veel jongen op en dus werden er totaal 98 jongen groot. Een 5 legsel van een torenvalk in een buizerdnest is mislukt in de jongenfase.

Een goed torenvalk jaar: veel jongen en veldmuizen op voorraad...

Alle drie de "vaste" **Slechtvalk** paren van de Hoeksche Waard waren dit jaar succesvol. Het westelijke paar bracht 2 jongemannen groot, het Haringvlietbrug-paar ook 2 jongen: een

jongedame en een jongeman. Het oostelijke territorium bracht, na een jaar over te hebben geslagen, 3 jongen: 2 jongemannen en een jongedame.

Slechtvalk, Bert-Jan Luijendijk, Nieuwendijk, 17-10-2019

Voor de andere soorten: **sperwer**, **bruine kiekendief** en **boomvalk** zijn de aantallen te klein om de jaren goed te kunnen vergelijken, allerlei toevalligheden van 1 nest meer of minder hebben dan een grote invloed.

Nieuwe technieken - deel 2

Door verschillende oorzaken (oa te laat met zoeken, één rietveld door SBB weggemaaid) zijn er dit jaar minder **bruine kiekendieven** territoria gevonden.

Eén van de nesten vermoedden we in tarwe en omdat het gewas al goudgeel kleurde en er nog steeds activiteit was, werd het gevaar van jongen die bij het oogsten in de combine eindigen steeds groter. Om dit te voorkomen regelde Niels Godijn van de Werkgroep Grauwe Kiekendief een bevriende **drone** piloot (en toestemming van de boer) om te kijken of we met die drone het nest konden vinden.

Deze voor ons nieuwe ervaring pakte goed uit: met de drone is het nest relatief snel gevonden, inderdaad op de plek waar recent nog een oudervogel in het gewas landde. Via een spuitspoor en een minimaal stukje door het gewas lopen is het nest bekeken: vreemd genoeg bleek het leeg te zijn. Waarschijnlijk zijn er wel eieren bebroed (veel kleine veertjes van oudervogel op het nest) maar geen jongen

geweest omdat er geen uitwerpselen op of rond het nest waren te vinden.

Al met al een geslaagde poging want we konden snel en effectief en met minimaal beroeren van het gewas het nest vinden en controleren. Helaas geen jongen: klaarblijkelijk worden de nesten ook gebruikt om te rusten, ook als er geen kroost is...

De cijfers voor 2019

Van niet alle nesten is precies bekend of ze zijn geslaagd of mislukt. Daardoor is het mogelijk dat er bijvoorbeeld 10 broedpogingen zijn met 5 geslaagde en 2 mislukte pogingen. Van de overige 3 broedpogingen is dus niet (met zekerheid) bekend hoe het is afgelopen.

Jaarlijks gaan de onderzoeksresultaten in de vorm van zgn. nestkaarten naar de WRN en SOVON. Dit jaar stonden er op die nestkaarten (inclusief alle slechtvalken nestkaarten) weer **ruim 1300 waarnemingen** en daarvoor wil ik de volgende personen weer hartelijk bedanken:

Ad Groeneveld, Adrie Limburg, Agnes Boer, Bas Zevenbergen, Bob Bayens, Dick van Houwelingen, Els Marijs, Guido Lafeber, Han Benard, Hans van Eijk, Ingrid Verbiest, Jaap Schelling, Jannie Bielderma, Janus Verkerk, Marco Coenradi, Marco Lodder, Michel Hitzerd, Monique de Vrijer (Vogelklas), Niels Godijn, Niels van Pelt, Ragna Marckmann (Vogelklas), Remco Zielstra, Rick van Pelt, Ronald in 't Veld, Ruud Polderman, Sander Elzerman, Theo Leijdens en Wilson Westdijk.

En verder: klimmers Joost van Wingerden, Wilson Westdijk, Ronald in't Veld en Arie Benschop en de "Vogelklas Karel Schot" en de terreineigenaren.

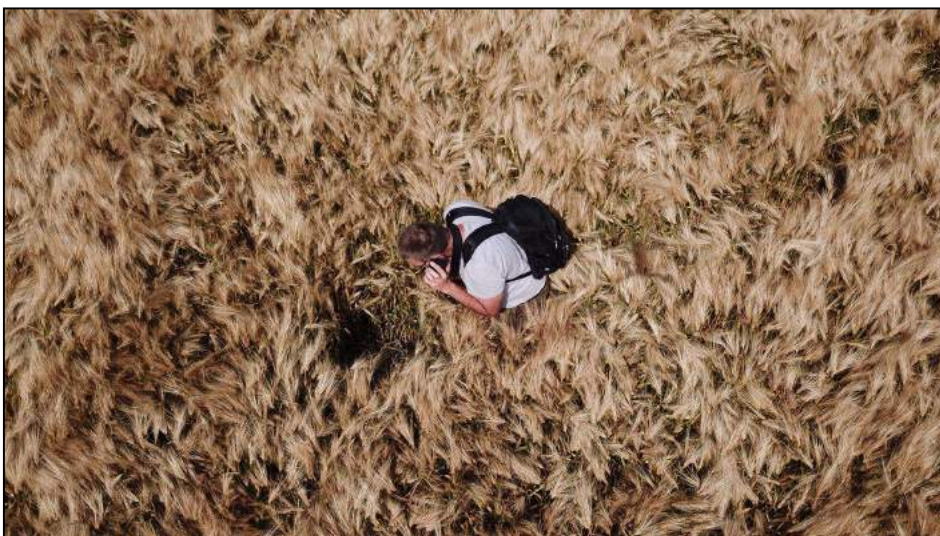
HW Oost 2019	Actieve Territoria		Succesvolle Paren		Mislukt		Aantal Jongen		Gem. Aantal Jongen	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Buizerd	59	56	40	42	8	11	85	76	2,1	1,9
Havik	8	9	7	7	1	0	19	13	2,7	1,9
Slechtvalk	2	2	2	1	0	0	5	3	2,5	3,0
Sperwer	3	3	2	2	1	0	9	4	4,5	2,0
Torenvalk	21	19	19	16	2	3	95	51	5,0	3,2
Bruine kiekendief	6	14	2	6	1	1	7	20	3,5	2,9
Boomvalk	4	2	1	2	0	0	2	3	-	1,5
Totaal:	103	107	73	76	13	15	222	170		

Omdat het risico bestond dat jonge bruine kiekendieven in de combine zouden verdwijnen is mbv een drone naar het nest gezocht.

Een boer had al gezegd dat een kiekennest eruit ziet alsof er een prullenbal heeft gestaan. Zou dit het zijn ?

Uiteindelijk blijkt het nest leeg: nestbescherming is dus niet nodig. Aan de hoeveelheid veertjes te zien is er wel gebroed op dit nest.

••

BMP “Groote Gat e.o.” (plotnr. 0148) – een korte terugblik op de afgelopen vijf jaar

---

LODEWIJK OUWENS & ROB TER HORST

Het Groote Gat en omgeving wordt door ons sinds 1982 jaarlijks op broedvogels geïnterpreteerd en vanaf 1984 ingebracht in het landelijke BMP-project van SOVON Vogelonderzoek Nederland. 2019 was alweer het 38^e jaar in deze reeks. We worden dus oud in dit gebied, maar het blijft leuk om te doen en ieder jaar is toch weer spannend en anders. Kortom, hoog tijd voor een korte terugblik op de resultaten van de afgelopen vijf jaar.

Methode

De afgelopen vijf jaar hebben we het BMP-plot Groote Gat e.o. tussen eind februari en eind juni steeds 13 tot 16 tellingen uitgevoerd. Dat waren allemaal (vroeg) ochtendbezoeken en een enkel middagbezoek, avond- en nachtbezoeken werden in deze periode niet gebracht. Dat moeten we toch weer eens oppakken!

De waarnemingen worden geïnterpreteerd volgens de BMP-criteria, zie daarvoor de Handleiding Sovon broedvogelonderzoek, BMP & kolonievogels, 2017. De consequentie daarvan is dat de opgegeven aantallen soms hoger uitvallen dan de werkelijke aantallen broedparen of territoria. Zo is van eenden bekend dat lang niet alle aanwezige paren ook echt tot broeden over gaan. Verder moeten er soms soorten worden meegeteld die eigenlijk net buiten het plot gebroed hebben, maar waarvan de territoria met het plot overlappen en voor dat deel aan de criteria voldoen. De soorten waarvan alleen geldige waarnemingen zijn gedaan in de onmiddellijke omgeving van het plot, zijn in de tabellen (opgenomen in de bijlagen bij dit artikel) tussen haakjes gezet en niet meegeteld bij het bepalen van de totalen.

De gegevens over Huiszwaluw (vanaf 1997) en Boerenzwaluw (vanaf 2008) zijn grotendeels ontleend aan het zwaluwenproject van de Vogelwerkgroep Hoekschevaards Landschap omdat de kolonies op het woonhuis en in de paardenstallen op het adres Zwartsluisje 4 vanaf de looproute niet goed konden worden overzien en de aantallen daardoor altijd te laag werden ingeschat. Het veldwerk verloopt aan het eind van het broedseizoen soms moeizaam door de hoog opschietende ruigte op het ‘pad’ langs de zuidrand van de kreek. Dat zou enige weerslag gehad kunnen hebben op de aantallen van late soorten als Bosrietzanger. Ook de aantallen van de Huismus in de bebouwing langs de Sluisjesdijk zijn soms lastig in te schatten.

Onderzoeksgebied

Het BMP-plot ligt in de polder Groot-Zuid-Beijerland in het zuidwesten van de Hoeksche Waard en heeft een oppervlakte van ruim 150 ha. De kern van het plot wordt gevormd door het gelijknamige SBB-reservaat van ongeveer 35 ha. Verder omvat het plot de Vissersvliet en de Kom, de omringende akkers en wat bebouwing langs de Sluisjesdijk. De westgrens ligt op het Zwartsluisje, de oostgrens op de Kraagweg en de noord- en de zuidgrens op de (verlengde) kavelpaden in de akkers.

Het natuurgebied Groote Gat bestaat uit een oud kreekrestant met een goed ontwikkelde oevervegetatie, droge en natte graslanden en enkele bouselementen in de vorm van een vochtig loofbos (het Otterbos) ten oosten van de kreek, een populierenbosje vooraan bij het Zwartsluisje en een griendje bij de Kom. Langs de zuid- en ooststrand van de kreek is in een ver verleden een rij knotwilgen aangeplant. De kreek staat sinds de ruilverkaveling Korendijk-Strienemonde niet meer in verbinding met het hoofdwatersysteem en heeft een eigen waterhuishouding. Om de waterkwaliteit te verbeteren is de kreek in 1997 gebaggerd, zoveel mogelijk afgevisd en in 1999 voorzien van een verlengde aanvoerweg (helofytenfilter).

Deze ligt in het oostelijk deel van het reservaat en is uitgevoerd als een dubbele watergang die zich vanaf de Vissersvliet door de graslanden naar het inlaatpunt bij het Otterbos slingert. Langs deze aanvoerweg zijn destijds riet en biezen aangeplant, maar van de biezen is inmiddels weinig meer over. Of dit project inderdaad tot een substantiële verbetering van de waterkwaliteit heeft geleid is ons niet bekend, in ieder geval zijn er weinig tot geen submerse vegetaties tot ontwikkeling gekomen. In 2009 en 2010 zijn in het kader van het Vlietproject weer een aantal inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. Aan de westkant van de kreek is toen een kleine observatiehut met een vlonderpad gebouwd, is aan de zuidkant van de Vissersvliet over de hele lengte een rietkraag aangeplant en is halverwege een grote poel aangelegd. De daarbij vrijkomende grond is tegen het helofytenfilter aangezet of verwerkt in een schouwpad langs de oude kreekloop. Door wegzijging vanuit het helofytenfilter zijn de laaggelegen stukken plas-dras komen te staan en deels met riet begroeid geraakt. Vooral de rietkraag in de oude kreekloop tussen het Otterbos en de Kom heeft zich toen sterk uitgebreid hoewel dat door verlanding en het maai-beheer inmiddels weer een halt toegeroepen is. Het Otterbos zelf is zo nat geworden dat de iepen, berken en vlieren steeds minder vitaal worden of afsterven. De laatste grote iep is in 2006 omgevallen en eigenlijk is het een wonder dat er na alle stormen van de laatste jaren überhaupt nog een boom overeind staat.

De rest van het plot wordt gevormd door de akkers ten noorden en ten zuiden van het SBB-reservaat, de Vissersvliet, de Kom, alsmede een deel van de dijkbeplanting, bebouwing en tuinen ten oosten van de Sluisjesdijk. Op de akkers worden voornamelijk wintertarwe, suikerbieten, aardappelen en graszaad geteeld, soms gerst, uien, hakvruchten en groenbemesters en recent soja. In 2011 is ook aan de noordkant van de Vissersvliet een natuurvriendelijke oever aangelegd.

Beheer

De laaggelegen graslanden in het oostelijk deel van het reservaat zijn alleen in gebruik als hooiland en worden meestal in juni gemaaid. De hooggelegen graslanden in het westelijk deel worden vanaf eind april extensief beweid met vlees- en jongvee. De rietruigte rond de kreek werd vroeger gefaseerd gemaaid, maar dat is al in geen tijden meer gebeurd. Alleen de strook vochtig hooiland ten noorden van de kreek wordt nu nog gedaan, daar heeft zich inmiddels een mooie schrale vegetatie ontwikkeld. Het helofytenfilter wordt ieder jaar voor de helft gemaaid, de natuurvriendelijke oever langs de Vissersvliet om het andere jaar. De knotwilgen langs de zuid- en ooststrand van de kreek worden elk jaar voor een deel geknot, het snoeihout wordt vervolgens in de rietkraag gedeponeerd waardoor deze lokaal sterk is verruigd. Achteraf bezien was de aanplant van die knotwilgen dus niet zo'n goed idee. Zeer irritant is ook de sterk toegenomen schadebestrijding rond het reservaat. Langs de randen staan diverse jachthutjes van waaruit zomerganzen en kraaien worden 'beheerd'. Dat zorgt, vooral op zaterdagen, vaak voor veel onrust in het gebied.

Soorten en aantallen broedvogels in de periode 2015-2019

Algemeen

We hebben sinds 1982 in totaal 92 soorten broedvogels in het Bmp-plot waargenomen. Daarvan kunnen 51 soorten worden aangemerkt als *regelmatige* broedvogels (in meer dan de helft van de jaren vastgesteld, waarvan 31 soorten tot nu toe in alle jaren), 23 soorten als *onregelmatige* broedvogels en 18 soorten als *incidentele* broedvogels (in minder dan vijf jaren vastgesteld). Van de incidentele broedvogels bleef het bij 7 soorten tot een éénmalig optreden (Dodaars, Kolgans, Sperwer, Boomvalk, Kluut, Matkop en Wielewaal).

Het aantal soorten broedvogels bewoog zich de afgelopen vijf jaar tussen de 59 en 66, en het aantal broedparen / territoria tussen de 423 en 497. Het gevoel is dat het de laatste jaren over de hele linie wat minder wordt, maar dat blijkt nog niet echt uit de resultaten. De meest talrijke soorten waren Wilde Eend (max. 89 in 2001, nu 30-54), Rietzanger (max. 78 in 2011, nu 37-53) en Kleine Karekiet (max. 74 in 2006, nu 43-60) met in 2019 de Kleine Karekiet weer nipt aan kop. Er waren nog 15 soorten die als kwetsbaar of gevoelig op de huidige Rode lijst van broedvogels staan (Roerdomp, Slobeend, Koekoek, Groene specht, Veldleeuwerik, Boerenwaluw, Huiswaluw, Graspieper, Gele Kwikstaart, Snor, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Huismus, Ringmus en Kneu).

Het is opvallend dat in zo'n relatief klein gebied de regionale en landelijke trends zo goed zichtbaar zijn. Dat blijkt niet alleen uit het lijstje soorten dat nu echt verdwenen is (zoals Torenavalk, Patrijs, Grutto, Tureluur, Zomertortel, Ransuil en Grote Lijster) en het langere lijstje nieuwkomers (zoals Grauwe Gans, Nijlgans, Tafeleend, Havik, Buizerd, Holenduif, IJsvogel, Groene Specht, Grote Bonte Specht en Cetti's Zanger), maar ook uit het aantalsverloop bij meer algemene soorten (zoals Krakeend, Wilde Eend, Kuifeend, Houtduif, Veldleeuwerik, Blauwborst, Rietzanger, Fitis en Rietgors).

Enkele soorten uitgelicht

De grootse verrassing was ongetwijfeld de vestiging van de **Roerdomp**. De waarnemingen voldeden in 2018 al ruimschoots aan de criteria, maar in 2019 was het gehoemp tot begin juni niet van de lucht. Daar stond helaas tegenover dat de ooit zo florerende **Blauwe Reiger**-kolonie inmiddels exit is (vanaf 1982, max. 41 in 2004). Halverwege het broedseizoen van 2018 bleek de kolonie, met op dat moment nog tien nesten actief, ineens verlaten. Oorzaak onbekend, wild guess: Boommarker? In het vroege voorjaar van 2019 bleef de kolonie leeg en werden er nauwelijks meer reigers in het plot gezien. Begin 2020 was er iets verderop, langs het Kleine Gat

bij de boerderij aan de Oranjeweg, wel een kleine nieuwe vestiging met vijf nesten.

Zoals gezegd komen lang niet alle eenden ook daadwerkelijk tot broeden. Toch worden er bijna ieder jaar van Bergeend, Krakeend, Wilde Eend, Slobeend en Kuifeend vrouwtjes met pullen gezien. Van de Wilde Eend wel steeds minder trouwens, het aantal nestvondsten en het broedsucces van deze soort zijn sterk afgenomen en de stand is inmiddels gehalveerd (max. 89 in 2004, nu 30-53). De mooiste soort, althans naar Hoeksewaardse begrippen, is waarschijnlijk de **Tafeleend**. Deze verscheen kort na de aanleg van het helofytenfilter en is sindsdien vrijwel jaarlijks met één of meer paren aanwezig. In 2019 zijn tenminste twee vrouwtjes met pullen waargenomen.

De riet- en moerasvogels geven een wisselend beeld, dat over het algemeen goed past bij de regionale of landelijke trends. De **Bruine Kiekendief** heeft altijd in het plot gebroed, in de periode 2004-2013 zelfs met drie paar, maar heeft daarna weer een paartje moeten inleveren. De **Rietzanger** is na de eeuwwisseling werkelijk geëxplodeerd. Tot eind jaren negentig was de soort zeer schaars en in sommige jaren zelfs afwezig, daarna volgde een pijlsnelle toename tot maximaal 78 territoria in 2011 en weer een terugval tot 37 in 2018 en 2019. De **Kleine Karekiet** is van meet af aan een talrijke broedvogel geweest met een veel stabielere aantalsverloop (max. 74 in 2006, nu 43-60). Opvallend is wel dat de verspreiding binnen het plot in de loop der jaren sterk veranderd is. De rietruigte rondom de kreek is tegenwoordig vrij dun bezet, de meeste territoria bevinden zich op dit moment in de smalle rietkragen langs de Vissersvliet, de Kom en het helofytenfilter. De **Bosrietzanger** is de laatste jaren behoorlijk op zijn retour (max. 22 in 1997, in 2019 nog zeven) en ook de **Blauwborst** is duidelijk over zijn hoogtepunt heen (max. 13 in 2002, in 2019 nog slechts drie). Een verwachte nieuwkomer was natuurlijk de **Cetti's Zanger** (voor het eerst in 2017 met gelijk vier territoria, in 2018 eveneens vier en in 2019 zelfs vijf). Een spannende soort

om te karteren, omdat de (soms polygame) mannetjes zich snel verplaatsen binnen grote territoria en ook de vrouwtjes zich laten horen. De **Sprinkhaanzanger** is een onregelmatige broedvogel (met in 2018 twee en in 2019 één territoria), de **Snor** (in 2018 één) en **Baardmannetje** (ook in 2018 één) zijn incidentele broedvogels.

Met de weide- en akkervogels is het armoe troef. Van weidevogels is eigenlijk al jaren helemaal geen sprake meer, alles -of wat daar nog van over is- zit nu op de akkers. **Patrijs**, **Grutto** en **Tureluur** zijn al weg en de **Kievit** is in een duikvlucht beland (max. 22 in 2008, in 2018 nog tien en in 2019 hooguit zes). Alleen de **Scholekster** weet zich met twee tot drie paar nog enigszins op het oude niveau te handhaven. Ook voor de **Graspieper** lijkt het doek te vallen (max. zeven in 2002 en 2006, in 2018 nog één en 2019 met veel pijn en moeite weer twee). **Veldleeuwerik** (max. 11 in 1984, nu nog drie tot vijf) en **Gele Kwikstaart** (max. 13 in 1989, nu vijf tot 11) doen het iets beter. De aantallen van de Gele Kwik schommelen van jaar tot jaar en lijken te worden beïnvloed door het bouwplan op de akkers, waarbij aardappel en groenbemesters favoriet zijn. Incidenteel hebben we een roepende **Kwartel** in een graanakker (voor het laatst in 2015).

Met de meeste bos- en struweelvogels gaat het wel goed, hoewel **Houtduif** (max. 32 in 1986, nu nog zes tot 11), **Heggenmus** (max. 6, in 2019 nog drie) en **Fitis** (max. 12, in 2019 nog drie) de

laatste jaren flink in de min zitten. Ook de afname van **Merel** (in 2019 nog maar vier) en **Groenling** (in 2019 slechts één) en de recente afwezigheid van **Spotvogel** en **Grauwe Vliegenvanger** geven reden tot zorg, maar passen wel in het landelijke beeld.

❖ **Bijlage 6: Aantal broedparen / territoria in het BMP-plot Grote Gat e.o.**

Slechtvalken in Zuid-Holland in 2019

MARTIN MOLLET

In 2019 zijn in Zuid-Holland en Westelijk Noord-Brabant **34 territoria** vastgesteld. Bij 5 territoria is niet gebroed of is het onbekend of er echt is gebroed. Van de resterende **29 broedsels** zijn er **5 mislukt** en dus bleven er **24 succesvolle nesten** over.

Die 24 geslaagde nesten leverden **63 uitgevlogen jongen** op waarvan er 55 zijn geringd. Van die 55 jongen is het geslacht bepaald: 20 vrouwen (36%) en 35 mannen (64%).

Het **gemiddeld legbegin was 12 maart** en varieerde van 1 maart tot 31 maart (n=20). Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per geslaagd nest is 2,6 tegenover 2,9 in 2018. De **gemiddelde legselgrootte is 3,3** (n=15).

Overall dus een iets minder jaar voor de slechtvalken: aantal broedpogingen, jongen per geslaagd nest en dergelijke waren allemaal iets lager dan vorig jaar. Wat vooral opviel was het **grote aandeel jongemannen**(64%) en dat er **vroeg werd gestart**: Het gemiddelde legbegin over de laatste 5 jaar was gemiddeld 17 maart (15/3 -19/3) en dit jaar dus 12 maart.

Ook dit jaar werd er weer **gevochten**: op 16 april werd er een gewonde slechtvalkvrouw (met een broedvlek !) vanuit Papendrecht binnengebracht

in de Vogelklas Karel Schot. Die vindplaats in Papendrecht is vlakbij een bekend broedlocatie nabij de **Merwedebrug**, gezien de broedvlek en de datum had ze waarschijnlijk eieren of hele kleine jongen: dit broedsel is dus helaas verloren

gegaan. Na herstel is deze 9-jarige dame (in 2010 als nestjong geringd in Velzen) op 5 mei in de Hoeksche Waard losgelaten. Ze is onder andere op 12 mei en 24 augustus weer op de broedlocatie gezien. Volgend jaar dan maar weer ?

In de **Waalhaven** liep het allemaal nog slechter af. Het slechtvalkpaar aldaar had 4 jongen die eigenlijk al bijna op uitvliegleeftijd waren toen het vrouwtje daar dood is gevonden. Ook hier wezen de verwondingen op een gevecht. Op de foto hiernaast het vrouwtje in betere tijden, rechts zijn de jongen en een ei zichtbaar. Soms wil het mannetje dan nog wel eens alleen door gaan met voeren, maar klaarblijkelijk niet in dit geval en dan rest de jongen niets anders dan

	2019	2018	2017	2016	2015
Aantal territoria	34	36	35	32	27
broedpogingen	29 (100%)	30 (100%)	31 (100%)	28 (100%)	21 (100%)
geslaagd	24 (83%)	25 (83%)	26 (84%)	22 (79%)	16 (76%)
mislukt	5 (17%)	5 (17%)	5 (16%)	6 (21%)	5 (24%)
Legselgrootte gemiddeld	3,3 (n=15)	3,5 (n=17)	3,3 (n=15)	3,5 (n=13)	3,9 (n=11)
Aantal uitgevlogen jongen	63	76	72	52	43
geringd	55 (100%)	60 (100%)	57 (100%)	41 (100%)	37 (100%)
jongedames	20 (36%)	25 (42%)	29 (51%)	18 (44%)	16 (43%)
jongemannen	35 (64%)	35 (58%)	28 (49%)	23 (56%)	21 (57%)
jongen per geslaagd nest	2,6	2,9	2,7	2,4	2,7
Legbegin	1/3 - 31/3	2/3 - 23/4	2/3 - 13/4	3/3 - 20/4	2/3 - 31/3
gemiddeld	12/3 (n=20)	19/3	19/3	19/3	17/3

(door de honger gedreven) maar proberen uit te vliegen. Twee van die jongen zijn gevonden en kwamen in de Vogelklas terecht en een derde hebben wij van de toren afgehaald. Alle drie de jongen waren vermagerd en verzwakt en wogen nog maar de helft van wat ze eigenlijk behoorden te wegen.

Twee jongen hebben het overleefd en zijn ondertussen vrijgelaten, één heeft het niet gehaald. Het vierde jong is na het ringen nooit meer gezien.

Ook zijn er altijd wel een aantal territoria waar om onduidelijke redenen een broedseizoen ineens "niets" gebeurt, waarschijnlijk heeft ook dat te maken met verstoring van indringers. Zo is er om onduidelijke redenen dit jaar geen broedpoging geweest bij **Meneba**, maar in ieder geval is dat mannetje (herkend obv kleuring) gefotografeerd vlakbij de nestplek van het **Erasmus** 2Km verderop. Of hij aldaar deel was van het broedkoppel is waarschijnlijk, maar niet met zekerheid te zeggen: in ieder geval is er daar 1 jong succesvol uitgevlogen, zij het ook hier weer met hulp van de Vogelklas. Dit jong is een maand later weer in Werkendam teruggezien.

Ook van de **D'arcyweg Europoort** is een jonge slechtvalk binnen gebracht in de Vogelklas. Omdat de jonge valk eigenlijk niets mankeerde en er nog steeds oudervogels rondvlogen is dit jong een week later (en dus een week vliegvaardiger) weer losgelaten.

31 mei 2018: Gezellig op bezoek bij de jongen

In de **Stormpolder** in Krimpen is het niet geheel duidelijk: de keer dat de nestkast is bekeken was hij leeg maar er waren daar meerdere valken

meer dan 2) en er zijn ook paringen gezien. Ook later zijn er geen tekenen van jongen gezien.

Bij **Heerema in Zwijndrecht** was er ook sprake van een extra valk, maar hier ging het om een valkeniers vogel, waarschijnlijk dezelfde valk als ik zelf in Puttershoek al eens oog-in-oog heb gestaan. Ook hier mislukte het broedsel: in de stalen binten lag 1 ei, zie foto hiernaast.

De nieuwe kast in de kerktoren van **Alphen (NB)** is niet gebroed, dat wil zeggen: niet door een slechtvalk. Bij inspectie na het broedseizoen vonden we de overblijfselen van een geslaagd duivennest ! *#LivingOnTheEdge*

De nestkast op de toren van het **Neherpark** in Leidschendam is verplaatst naar een betere plek en resulteerde gelijk het uitvliegen van 3 jongen en daarmee het eerste geslaagde broedsel voor het broedkoppel in deze samenstelling.

Uit Zevenhuizen en Sprang-Capelle kwamen meldingen van een broedgeval in een hoogspanningsmast. **Zevenhuizen** mislukte, in **Sprang-Capelle** vlogen 2 jongen uit.

Alle drie de "vaste" Slechtvalk paren van de **Hoeksche Waard** waren dit jaar succesvol. Het westelijke paar bracht 2 jongemannen groot, het Haringvlietbrug-paar ook 2 jongen: een jongedame en een jongeman. Het oostelijke territorium bracht, na een jaar over te hebben

geslagen, 3 jongen: 2 jongemannen en een jongdame.

Met dank aan: Ad Kivits (Essent), André de Baerdemaeker (BSR), Arend Lagrouw, Bas Kessels (Shell), Ben Vink (IHC), Arie Kwakernaak (NestkastLive.nl), Bart Pluijmers (Heerema), Bart Vastenhouw (TU-Delft), Chiel Camping (RWE), Ed Langbroek (Meneba), Els Marijs, Ferry van Stralen (Gunvor), Fons Bongers, Garry Bakker (BSR), Guido Aijkens, Hans Gebuis, Harrie Timmermans, Hans vd Langekruis, Henk Baas (Gem. Zoetermeer), Henno MacDaniël (Tennet), Johan Quist (Bethlehemkerk), Joost van Wingerden, Karl Anker, Laurens vd Wind, Leonard Kasteleyn, Melis Visser (Lyondell Bassell), Marcel van Eijl (Uniper), Marco Coenradi, Martin Prins (RWE), Marco Vriens, Mark van der Zijden, Nico Haanappel (Vliegasonie), Patrick den Ridder (Cargill), Peter Bultena (Uniper), Peter van Geneijgen (WSN), Renske van de Wetering (Uniper), Rian Willemen (RWE), Ronald in't Veld (SBB), Samantha Koch, Sander Elzerman, Sander Thuis, Teun Schoemaker, Thea van Gogh, Ton Snijders (Uniper), Winfried van Meerendonk, Yvonne v/d Maat, de dierenambulances, de vogelasielen en de terrein eigenaren.

26 april 2019: Vrouwtje X8 met de skyline van Den Haag op de achtergrond.

Verslag bijeenkomst vogelwerkgroep van 31 oktober 2019

JANUS VERKERK

Aanwezig: 41 deelnemers

Om 20.00 opent Marianne van der Waal mede namens Peter de Barse de bijeenkomst.

Een speciaal welkom is er voor nieuwe mensen zoals Hugo en Niels Groeneveld, Simon van der Linden, Mark van Keulen en sprekers voor deze avond Niels Godijn en Bert-Jan Luijendijk. Toehoorder is ook Janneke Zevenbergen namens CCHW.

Afwezig met kennisgeving zijn Sjoerd Reinstra, Wilson Westdijk, Hans Goossens, Henk Verbaas en Henk van Noordwijk.

Mededelingen

Marianne staat stil bij het plotseling overlijden van Bob Wiggers en Henk Bunjes. Ook een andere goede bekende van vele Hoekschevaarders, Adrie van der Heiden uit Voorne Putten, is na een lang ziekbed overleden.

Op 30 november a.s. is de SOVON-dag in de Reehorst te Ede.

Avimap is nu ook beschikbaar voor iPad en iPhone.

De jaarlijkse deltaexcursie zal plaatsvinden op 4 januari 2020.

Presentatie Bert-Jan Luijendijk – Nachtelijk trektellen (nocmig)

Bert-Jan houdt een gloedvol betoog over de mogelijkheden en technieken voor het registreren van nachtelijke trekgeluiden. Benodigheden zijn een audiorecorder met windjammer, oplaadbare batterijen, een extra geheugenkaart, audiobewerkingssoftware en een hoofdtelefoon. Middels een specifiek programma kunnen de opgenomen geluiden worden omgezet in een sonogram. De plaatsing van de recorder luistert erg nauw i.v.m.

omgevingsgeluiden. Nachten met sterke trek van veel vogels, b.v. een nacht vol Koperwieken, hoeft niet te betekenen dat er meer kans is op krenten in de pap. Het tegenovergestelde lijkt waar. De laatste week van augustus is vaak een spannende week. Een nacht opnemen betekent met enige oefening een uur werk om alles te checken. Fraaie soorten waar de focus op ligt kunnen zijn: Kraanvogel, Kwartel, Ortolaan, Kwak, Porseleinhoen, Woudaap en/of Morinelplevier. Een prachtige studie over de analyse van vogelgeluiden is te lezen in het (gratis) e-book "The sound approach to birding" van Magnus Robb. Bert Jan is bereid om eventueel geïnteresseerden op weg te helpen.

Presentatie Niels Godijn – Patrijzen Project HW

Opdrachtgever is CCHW. De vraagstelling: wat is de huidige verspreiding en populatie omvang. Is er een verklaring voor dit beeld en waar liggen kansen voor verbetering. In 2018 en 2019 zijn 13 geselecteerde telgebieden onderzocht waaruit bleek dat er 2 echte kerngebieden te duiden zijn. Eentje tussen Piershil en Nieuw-Beijerland en eentje omgeving Land van Essche en zuidrand Oudeland van Strijen. Naar schatting zijn er nog 25 broedparen Patrijs in de Hoeksche Waard. Uit de studie blijkt dat Patrijzen niet houden van bomen, gebouwen, wegen. Dan nog is ca. 72 % van het landschap in de Hoeksche Waard potentieel geschikt.

Waar liggen kansen?

Graszaad percelen lijken zeer geschikt voor de Patrijs. Helaas wordt in het broedseizoen op veel plaatsen gemaaid, o.a. ook in akkerranden. Hier valt nog veel te verbeteren. Bermen, dijken en kreken zijn rijk aan ongewervelden en bieden, mits goed beheerd, zeker ook kansen. Janneke Zevenbergen meldt dat er door CCHW 3 akoestische wildredders zijn aangeschaft die verstrekt gaan worden aan akkerbouwers, b.v. Novifarm. De wildredder wordt voor op de maaimachine gemonteerd en middels geluid worden vogels en wild opgeschrikt. De praktijk zal uit gaan wijzen of deze methodiek werkt.

Presentatie Peter de Barse – Broedvogeltelling Esscheplaat

Dit project is, naast een aantal andere BMP plots, één van de langst lopende telprojecten van de Hoeksche Waard. Opvallende resultaten van het teljaar 2019 waren o.a. de afname van het aantal Grauwe ganzen (mogelijk door de vos) minder Boomklevers maar een erg goed jaar voor de Spotvogel. De Boerenzwaluw was een nieuwkomer met een nest in een griendkeet en eentje onder een bruggetje over een kreek. Ook was er weer een territorium van de IJsvogel. De voor onze streek zeer zeldzame Boommarter is wederom gezien door Arie Leijdens.

Presentatie `In Vogelvlucht`

Han en Martin Benard presenteren hun laatste `in Vogelvlucht`. Hierin natuurlijk weer een aantal boeiende bijdragen en prachtige foto's van vogels van de Hoeksche Waard. Bert-Jan Luijendijk zal het stokje overnemen. Bijdragen kunnen van nu naar het volgende mailadres: bertjanluijendijk@gmail.com

Presentatie Gert Huijzers – Vogels van het Russische Verre Oosten

Gert heeft een boeiende vogelreis gemaakt naar Kamtsjatka , Sakhalin, en de zee van Ochotsk. Onderweg werden een aantal vogeleilanden aangedaan waaronder Bereneiland. Wat volgt is een fantastisch relaas en weergaloos fotowerk van aantallen en soorten vogels die het voorstellingsvermogen te boven gaan. Duizelingwekkende aantallen Noordse stormvogels (donkere fase) de uiterst sierlijke Roodpoot Drieteenmeeuw en maar liefst dertien soorten Alken, Zeekoeten en Papegaaiduikers waaronder Horned en tufted Puffin, Parakeet-Crested en Whiskered Auklets. Daarnaast zeezoogdieren als Bultrug, Orca en diverse soorten zeehonden. Een prachtige afsluiting van een boeiende avond.

Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland 2017 – 2019

Inleiding

In 2017 is het Meetnet Agrarische Soorten gestart in Zuid-Holland, onder regie van Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels. Dit meetnet berust zich op telpunten, verspreid gelegen op de eilanden Voorne-Putten, IJsselmonde, Hoeksche Waard en in de Alblasserwaard. Het doel is om de aantalsontwikkelingen van boerenlandvogels nauwgezet te kunnen volgen. De tellingen worden uitgevoerd door vrijwillige burgers, natuurliefhebbers, vogelwerkgroepen en andere betrokkenen bij de vogels in het agrarisch landschap. In het eerste jaar konden al 58 telpunten worden geteld, in 2018 groeide dit tot 101 telpunten. In 2019 werden 89 telpunten bemand, waarmee zo'n 2500 hectare agrarisch landschap is geïnventariseerd. Met de afloop van 2019 zijn er drie jaren aan gegevens beschikbaar en kunnen er voor het eerst beginnende trends zichtbaar worden. In dit tussentijdse overzicht worden de resultaten gepresenteerd en worden de vier deelgebieden voor enkele soorten met elkaar vergeleken. De eenheid die wordt gebruikt is het aantal territoria per 100 ha (100ha=1km²).

De top-drie van de talrijkste broedvogels bestaat uit de Kievit (7,6/100ha), gele kwikstaart (5,0) en wilde eend (4,9), gevolgd door meerkoet (4,2) en fazant (2,6). Geen enkele soort was op elk telpunt in Zuid-Holland aanwezig, maar wilde eend had de hoogste presentie: op 93% van de 103 getelde punten werd in tenminste één jaar een territorium van deze soort vastgesteld. Kievit was op 80% van de telpunten aanwezig, terwijl gele kwikstaart in 78% van de telpunten een territorium bezette. Meerkoet (76%) en fazant (70%) vulden qua bezetting de rest van de top-vijf.

dichtheid (broedparen per 100ha)		presentie (aanwezigheid)	
Kievit	7,6	Wilde eend	93%
Gele kwikstaart	5,0	Kievit	80%
Wilde eend	4,9	Gele kwikstaart	78%
Meerkoet	4,2	Meerkoet	76%
Fazant	2,6	Fazant	70%

Verschillen tussen regio's

Gemiddeld zijn per 100 hectare agrarisch gebied in Zuid-Holland 50,6 vogelbroedparen aanwezig (Tabel 1). De telpunten liggen in de provincie verspreid over vier regio's. Over de drie teljaren is het aantal broedparen per 100 hectare het hoogst op IJsselmonde en het laagst in de Alblasserwaard. De variatie tussen de regio's in landschappelijk oogpunt is echter ook aanzienlijk. De Alblasserwaard is als enige een veenweidegebied, in tegenstelling tot de drie eilanden die gedomineerd worden door akkerbouw. De soort die dit verschil het best in beeld brengt is gele kwikstaart: in de Alblasserwaard ontbreekt deze voormalige weidevogel geheel, wat in schril contrast staat met de hogere dichtheden op Voorne-Putten (7,8/100ha), IJsselmonde (6,4) en de Hoeksche Waard (5,2). Andere soorten profiteren juist van de nattere omstandigheden in weilanden van de Alblasserwaard en halen daar de hoogste dichtheden, zoals de grutto (2,7/100ha) en de knobbelzwaan (2,5).

Tabel 1. Vogelrijkdom (territoria / 100 ha) in het agrarisch gebied per regio.

regio	vogelrijkdom
Alblasserwaard	35,3
Hoeksche Waard	48,1
IJsselmonde	63,3
Voorne-Putten	59,9
<i>totaal</i>	50,6

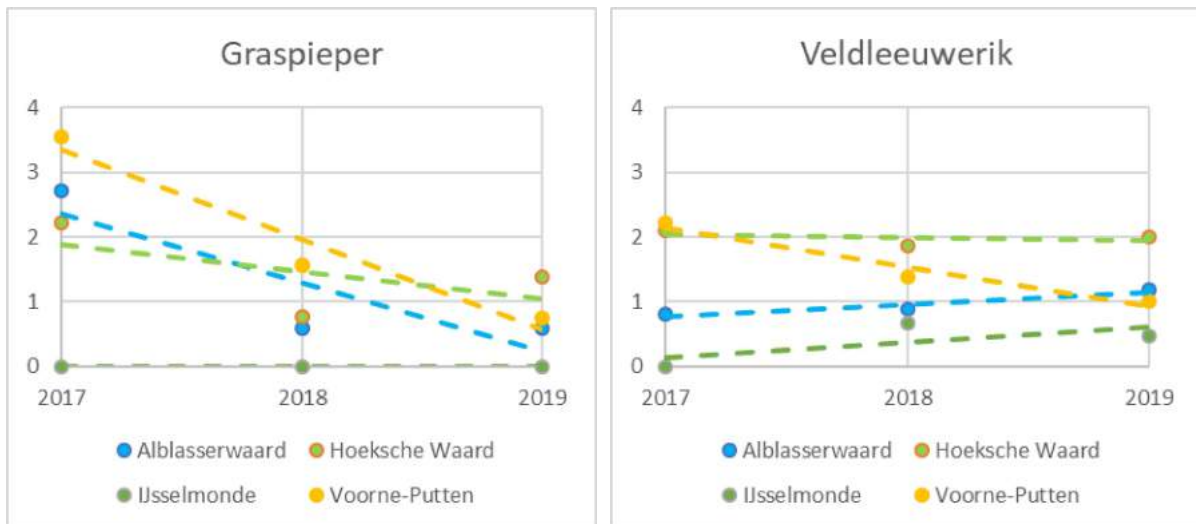
Echter, ook binnen de verschillende deelgebieden kan lokaal grote variatie bestaan in het voorkomen van bepaalde soorten. De talrijkste vogel in het agrarisch gebied, de kievit, illustreert dat goed (Figuur 1). Op Voorne-Putten en IJsselmonde, waar gemiddeld de hoogste dichtheden aanwezig zijn, blijken grote delen slechts een lage kievitdichtheid te bezitten. Belangrijke gebieden, zoals het Waalbos en Polder Biert, compenseren de lagere dichtheden in andere delen van het gebied. In de Alblasserwaard is de dichtheid rondom de meetpunten overal laag.

Figuur 1. Gemiddeld aantal territoria van kievit per 100 ha over de periode 2017 - 2019 geteld in 103 meetpunten in Zuid-Holland. Kaartbron: PDOK.

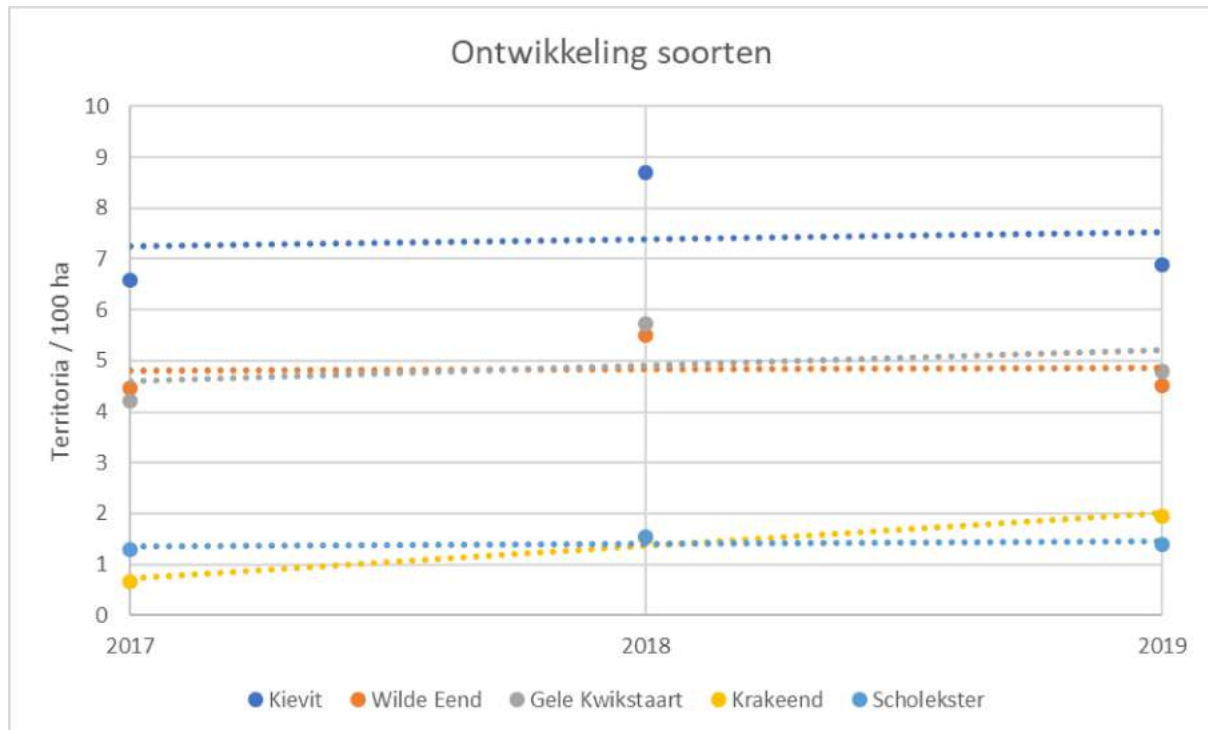
Ontwikkelingen en trends

Naast wijdverspreide soorten als kievit en gele kwikstaart, zijn in het agrarisch landschap van Zuid-Holland ook al veel soorten verdwenen of staan op het randje van uitsterven. De patrijs is bijvoorbeeld reeds verdwenen van IJsselmonde en uit de Alblasserwaard, terwijl op Voorne-Putten en in de Hoeksche Waard nog zeer lage dichtheden werden gemeld. Ook de graspieper is uit het agrarisch gebied van IJsselmonde verdwenen, maar in de andere drie regio's werd de soort nog in lage dichtheden gemeld. Echter, de trend van de graspieper is duidelijk negatief rondom de meetpunten in Zuid-Holland op basis van de afgelopen drie jaren. De veldleeuwerik lijkt daarentegen (met uitzondering van Voorne-Putten) nog enigszins stabiel (Figuur 2).

Figuur 2. Ontwikkeling van de dichtheden (territoria / 100 ha) graspieper en veldleeuwerik in het agrarische gebied in vier regio's in Zuid-Holland van 2017 – 2019.

Ondanks de duidelijke achteruitgang van de graspieper, bleek de dichtheid van territoria van veel soorten globaal stabiel te blijven. Dit was het geval bij de drie talrijkste soorten in het agrarisch gebied, maar ook bij de scholekster. Geen enkele soort vertoonde in drie jaar zo'n duidelijke toename als de krakeend, aangezien het aantal territoria toenam van 0,7 naar 2,0 territoria / 100 ha (Figuur 3). Deze toename was het sterkst in de Alblasserwaard (van 0,3 naar 3,2). Dat trends in drie jaar niet al te veel veranderen is natuurlijk ook een gevolg van veranderingen die zich maar geleidelijk voor doen, en zijn niet direct een indicatie dat populaties daadwerkelijk stabiel zijn. Andersom kunnen schommelingen ook een natuurlijke jaarlijkse variatie als oorzaak hebben.

Figuur 3. Ontwikkeling van de drie talrijkste soorten in het agrarisch gebied van Zuid-Holland (kievit, gele kwikstaart en wilde eend), scholekster en krakeend.

Slot

De eerste trends van broedvogels in het agrarisch gebied tekenen zich na drie jaar MAS-tellingen af, en geven een beeld van de ontwikkelingen van de vogelstand in (met name) akkergebieden. Dankzij uw inzet is het mogelijk geweest om deze gegevens inzichtelijk te maken. Na drie jaar MAS-tellingen is het nog te vroeg om harde conclusies te trekken, maar een eerste aanzet is in dit overzicht gegeven. Om de kwaliteit van de gegevens en analyses te verbeteren blijven wij ons inzetten om het huidige meetnet te handhaven en waar mogelijk verder uit te breiden. Meer telpunten en een bredere verspreiding, alsmede langjarige reeksen, zal een nog beter beeld geven van het verloop van de vogelpopulaties in het agrarisch gebied.

Het tellen van een punt neemt viermaal tien minuten in beslag in de periode van april tot en met juli. Wilt u meer punten voor uw rekening nemen, kent u mensen die zich willen aansluiten of heeft u andere vragen? Neem dan contact op met Niels Godijn via niels.godijn@grauwekiekendief.nl.

Veel plezier met de tellingen in 2020!

Cornelis Fokker, Hendrik-Ido-Ambacht, 13 februari 2020

De gele kwikstaart is een veelvoorkomende akkervogel binnen het meetnet. Foto: N. Godijn

Tabel 2. Overzicht van de 40 talrijkste soorten van het agrarisch gebied in Zuid-Holland, op basis van uitgevoerde MAS-tellingen in 2017, 2018 en 2019. De dichtheden (territoria / 100 ha) zijn weergegeven per regio en jaar.

Telpunten Soorten	Alblasserwaard			Hoeksche Waard			IJsselmonde			Voorne-Putten		
	13 2017	12 2018	12 2019	27 2017	55 2018	46 2019	10 2017	16 2018	15 2019	8 2017	18 2018	14 2019
Kievit	2,5	4,7	4,7	4,7	6,2	4,5	11,0	14,2	15,6	14,2	14,2	7,1
Gele Kwikstaart	0,0	0,0	0,0	4,3	5,7	5,2	7,4	7,5	4,5	6,6	8,1	8,1
Wilde Eend	3,0	5,6	4,7	4,7	5,1	4,8	4,6	5,5	3,1	5,8	6,7	5,1
Meerkoet	1,9	4,4	5,3	3,4	3,9	3,4	3,9	4,6	4,2	4,9	7,5	6,1
Fazant	0,3	0,3	0,3	2,0	2,6	2,3	2,8	6,6	5,4	2,2	3,0	2,8
Zwarte Kraai	1,6	1,8	2,4	1,8	1,4	1,5	1,1	1,5	1,7	0,0	2,2	1,3
Kleine Karekiet	0,0	0,3	0,0	2,1	2,0	2,0	0,0	0,9	0,5	0,9	1,8	2,8
Krakeend	0,3	0,9	3,2	0,5	1,5	1,1	1,4	2,0	3,1	0,9	1,6	2,5
Veldleeuwerik	0,8	0,9	1,2	2,1	1,9	2,0	0,0	0,7	0,5	2,2	1,4	1,0
Scholekster	0,3	2,1	3,0	1,2	1,0	0,8	0,4	0,4	0,5	4,4	3,9	2,8
Witte Kwikstaart	2,7	1,8	1,8	1,4	0,9	1,5	0,0	0,4	0,7	0,9	0,6	1,0
Graspieper	2,7	0,6	0,6	2,2	0,8	1,4	0,0	0,0	0,0	3,5	1,6	0,8
Huismus	0,0	0,3	0,0	1,0	0,7	1,2	3,2	2,2	1,4	0,0	0,0	0,0
Vink	0,0	0,0	0,3	1,3	1,0	0,9	1,1	1,3	1,2	0,9	0,8	0,5
Grutto	1,6	4,4	2,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	2,2	2,2	1,3
Knobbelzwaan	2,7	1,5	3,2	0,1	0,3	0,2	0,0	0,7	0,2	0,0	1,0	0,5
Tureluur	1,1	1,5	2,4	0,1	0,0	0,2	0,0	0,7	1,2	1,8	1,4	0,3
Boerenzwaluw	0,0	0,0	0,0	1,8	0,9	0,7	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Houtduif	0,3	0,0	0,9	0,5	0,6	0,6	0,7	1,5	0,2	0,0	0,2	0,5
Merel	0,0	0,3	0,0	1,0	0,8	0,7	0,0	0,9	0,2	0,4	0,0	0,3
Buizerd	0,3	0,6	0,6	0,8	0,5	0,2	1,1	0,9	0,7	0,0	0,2	0,3
Holenduif	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	0,6	0,7	0,4	0,2	0,4	0,4	0,8
Kneu	0,3	0,0	0,3	0,8	0,3	0,3	0,4	2,4	0,7	0,4	0,0	0,3
Grasmus	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1	0,5	0,7	2,7	1,7	0,0	0,0	0,0
Winterkoning	0,0	0,6	0,0	0,4	0,8	0,2	0,7	0,2	0,5	0,4	0,4	0,3
Koolmees	0,5	0,0	0,3	0,3	0,6	0,7	0,4	0,7	0,5	0,0	0,0	0,0
Nijlgans	0,5	0,9	0,3	0,1	0,2	0,0	0,0	0,4	1,4	0,9	1,0	1,0
Spreeuw	0,0	0,0	0,3	0,1	0,8	0,3	0,7	0,2	0,7	0,0	0,4	0,3
Putter	0,5	0,3	0,0	0,5	0,2	0,4	0,7	0,9	0,5	0,0	0,8	0,0
Torenavalk	0,0	0,3	0,0	0,4	0,5	0,6	0,0	0,4	0,5	0,9	0,0	0,3
Ekster	0,5	0,3	0,0	0,4	0,5	0,5	0,0	0,4	0,2	0,0	0,4	0,0
Tjiftjaf	0,0	0,0	0,6	0,7	0,5	0,4	0,7	0,0	0,5	0,0	0,2	0,0
Fuut	0,0	0,3	0,9	0,3	0,5	0,5	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,3
Waterhoen	0,8	0,0	0,6	0,1	0,3	0,2	0,4	0,9	0,9	0,0	0,2	0,0
Rietgors	0,0	0,3	0,0	0,4	0,6	0,1	0,0	0,2	1,4	0,0	0,2	0,3
Slobeend	0,0	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	1,4	0,9	1,7	0,9	0,0	0,0
Ringmus	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	0,8	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Blauwborst	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	0,5	0,4	0,9	0,2	0,4	0,0	0,3
Bruine Kiekendief	0,0	0,0	0,0	0,3	0,5	0,5	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,3
Kauw	0,0	0,0	0,0	0,3	0,7	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Overzicht huiszwaluwkolonies 1987-2019

kolonienr.	Kolonienaam	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
6721	HW-Nieuw-Beijerland	10	13	13	18	26	28	33	29	22	19	30	23	25	32	23	16	13	10	7	14	17	11	3	6	9	7	6	4	3	5	4	4	4	
6724	HW-Oud-Beijerland west	32	34	30	42	30	17	23	11	2	3	5	4	9	8	18	6	7	7	10	13	15	17	15	12	19	24	20	23	28	26	31	15	20	
6726	HW-Goidschaloord	17	43	46	69	65	48	56	53	35	43	39	31	12	9	10	9	5	2	2	7	12	16	8	12	5	5	3	8	7	16	40	43	39	
6727	HW-Blaaksedijk	7	6	19	15	16	15	24	28	20	24	17	16	12	17	13	12	16	13	27	31	27	32	27	24	29	23	36	49	47	64	35	42	48	
7047	HW-Goudswaard	17	21	15	12	45	26	32	25	16	22	17	51	40	42	24	20	49	54	35	34	47	57	53	56	66	63	58	61	72	58	54	56	88	
7049	HW-Oude Korendijk	12	27	28	29	34	37	23	18	20	17	13	18	15	21	21	15	25	34	23	21	54	61	74	74	73	68	81	74	70	44	46	46	60	
7051	HW-Polder Nieuw Piershil				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	12	15	18	19	19	18	20	22	24	30	26	40	49	42	
7050	HW-Piershil	16	19	17	19	8	8	20	11	3	7	5	16	24	6	9	4	6	14	15	10	13	17	18	20	21	22	19	17	16	10	10	16	14	
7052	HW-Zwartsuisje	33	147	141	171	154	178	137	122	92	79	100	53	59	66	63	45	56	54	68	76	59	60	55	66	70	69	60	56	44	38	40	36	39	
7053	HW-Zuidzijde	34	35	54	51	35	36	37	31	13	13	10	16	16	21	24	37	53	55	55	40	31	45	45	28	32	46	41	35	30	26	16	38		
7054	HW-Zinkweg	21	18	14	27	44	43	53	29	12	13	16	17	22	39	38	33	43	45	43	37	21	24	15	22	28	16	9	3	2	2	2	0	0	
7057	HW-Klaaswaal	38	21	66	56	69	82	76	75	55	43	55	66	64	57	50	49	50	37	35	26	23	25	23	38	28	28	24	27	36	30	57	62	72	
7056	HW-Klein Zuid-Beijerland	19	16	11	17	0	21	13	13	5	0	3	5	6	16	21	16	10	15	16	19	17	10	8	7	8	7	9	8	18	17		6	11	
7059	HW-Mijnsheerenland	28	20	26	53	38	33	31	30	15	15	17	10	11	8	7	2	5	7	11	6	8	8	10	19	14	11	11	5	8	9	5	7	16	
7060	HW-Westmaas	19	17	34	28	25	27	25	16	6	0	7	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1	0	1	0	1	2	0
7061	HW-Oude land v. Strijen NW	20	26	38	51	48	43	35	27	13	11	7	6	6	17	35	31	25	22	39	46	40	44	24	22	16	24	20	17	0	0	32	31	32	
7063	HW-Puttershoek	10	14	14	15	18	26	21	14	12	9	9	9	11	10	23	15	19	18	20	16	20	15	24	31	34	21	18	15	7	7	14	14	15	
7065	HW-Maasdam zuidoost	5	6	9	9	9	7	11	10	5	5	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		11	16	14	13	14	14	verv.	verv.
7066	HW-Cillaarshoek en Maasdam	14	19	20	15	11	3	3	1	2	9	16	20	25	36	25	19	24	29	25	27	27	49	61	67	61	46	53	29	32	36	52	57		
7071	HW-Zuid-Beijerland	56	65	57	89	95	129	116	111	97	102	68	75	98	128	122	113	102	140	137	103	72	101	99	108	133	109	89	81	67	47	62	50	61	
7073	HW-Groot Cromstrijen west	36	35	47	49	52	46	35	27	26	25	23	21	19	29	25	15	17	21	19	19	18	12	0	17	23	24	16	13	14	6	9	12	11	
7072	HW-Groot Zuid-Beijerland	1	14	3	9	7	7	4	5	4	2	2	0	0	0	5	5	4	4	2	0	4	6	7	7	7	6	4	2	3	3	0	0	0	
7074	HW-Numanspolder west										16	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
7075	HW-Numansdorp	140	170	170	248	182	241	169	142	117	118	111	113	101	128	114	91	94	141	135	102	91	86	85	100	86	99	101	95	79	64	100	113	164	
7076	HW-Groot Cromstrijen oost	0	10	16	15	6	4	11	3	3	5	4	5	3	2	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0
7077	HW-Schuring west	72	57	64	33	47	70	67	52	69	58	67	51	68	64	48	36	25	34	42	41	28	29	43	43	46	77	67	82	89	76	74	60	59	
7078	HW-Schuring oost	86	103	102	96	88	104	81	62	74	64	32	38	35	41	42	48	49	103	131	78	71	99	99	102	104	48	100	67	75	100	93	90	79	
7079	HW-Strijen noordwest	12	12	11	8	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	8	12	15	25	19	26	32	37	57	38	52
7080	HW-Strijen noordoost	6	24	13	15	15	31	34	24	9	9	7	18	7	5	5	3	0	1	2	2	3	0	1	0	0	0	0	0	2	2	2	10	9	
7082	HW-Strijen zuidoost	29	30	32	33	32	37	32	24	7	15	15	3	12	0	0	4	4	9	8	3	7	4	13	18	13	14	13	16	12	15	18	31	32	
7081	HW-Strijen zuidwest	9	16	31	23	41	52	42	42	43	26	25	11	13	17	20	20	31	28	45	45	42	49	57	64	71	66	73	43	41	46	45	57	51	
7098	HW-Hoogezandse Haven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	19	51	59	62	46	68	84	61	30	34	49	57	90	105	97	95	86	
7100	HW-Esscheplaat	22	37	22	19	23	33	32	34	26	22	19	7	12	8	4	4	2	5	4	29	47	68	99	88	40	44	41	35	26	41	52	39	44	
7101	HW-Strijensas	0	9	13	26	13	30	39	42	40	57	61	45	30	39	36	41	38	50	71	93	124	122	107	110	131	97	109	109	105	136	124	117	117	
7178	HW-'s-Gravendeel	18	13	20	23	31	25	22	25	23	22	29	34	30	31	28	23	18	27	24	20	19	25	23	18	12	20	35	20	14	14	12	15	9	
7204	HW-Mookhoek	21	23	36	37	40	39	37	41	41	31	28	28	21	34	32	30	21	19	24	29	28	23	21	20	20	24	39	50	33	32	52	58	49	
7206	HW-Mariapolder	100	99	87	98	73	89	99	76	40	42	24	26	18	15	10	11	13	29	30	24	34	36	24	39	44	32	37	58	59	46	39	56	84	
Totaal aantal bewoonde nesten		960	1219	1319	1518	1423	1617	1475	1261	984	957	885	834	815	931	903	768	810	1056	1172	1098	1104	1210	1226	1341	1325	1220	1292	1255	1208	1197	1323	1338	1502	

Overzicht oeverwalwkolonies 2000-2019

kolonie- nummer	atlas blok	koloniennaam	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
21735	3758	Hoeksche Waard - Kuipersveer																			20	25
3205	3758	Hoeksche Waard - Suikerfabriek Puttershoek	2	30	5				77	12	26	13	121	53	5	2	2	0	0	118	54	42
14214	4314	Hoekse Waard - Spui Goudswaard												73	38	13	21	12	ng	6	0	
10497	4314	Hoeksche Waard - 't Rechte End						1	9	1				0	2	1	0	0	ng	0	0	
22109	4315	Hoeksche Waard -Broodkist bij Spui																				3
13152	4318	Argusvlinder, wandje Dijkers											1	0	0	0	0	3	23	0	0	
1545	4324	Hoeksche Waard - Goudswaard - De Put	1	10	10	11	15	13	13	9	37	36	39	0	0	0	13	8	ng	0	0	
21736	4326	Hoeksche Waard- Boerderij Voshart																				32
13151	4337	Oosterse Bekade Gorzen												282	142	11	46	121	0	206	16	10
10752	4338	Hoeksche Waard - Oeverlanden Esscheplaat								378	623		575	759	248	219	96	5	183	66	118	122
		Totale oeverwalwkolonies	3	40	15	11	15	14	99	400	686	49	736	1167	435	246	178	149	206	396	243	199

Wintertellingen roofvogels Hoekschewaard 1983 - 2020

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
Rode wouw		2																2				1																
Zeearend									1			2	1		1		1	2	2			2				1	1	2	2	2	3	3	3	2	4	5		
Bruine kiekendief	1	2	1	2	3	4	6	3	4	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2		2	1	2	2	1		2	1	1		4	2	4	1	6	1		
Blauwe kiekendief	10	7	15	10	7	12	8	15	6	5	3	11	16	8	10	15	7	11	10	7	10	7	2	5	9	11	8	7	7	4	3	4	3	2	7	3		
Havik							1	1		1	1	2	3	1	4	1	4	5	5	7	7	6	4	5	12	9	9	8	5	8	11	11	9	5	9	5		
Sperwer	16	5	4	4	6	5	16	14	12	10	11	13	14	13	15	13	16	13	22	21	22	19	21	15	16	12	14	14	15	11	14	12	11	11	18	11		
Buizerd	39	35	60	59	53	36	59	97	69	98	169	142	180	236	209	234	218	270	331	281	280	311	207	285	362	258	349	388	331	302	298	321	326	371	272	313		
Ruigpootbuizerd		1	1	2	1		1	1	2				1								1						1	1										
Torenvalk	32	23	17	47	113	68	85	70	61	67	39	123	43	76	95	82	115	63	112	74	140	77	78	96	74	43	50	92	42	31	80	76	46	120	46	127		
Smelleken	2	4	2	1			3	3	5		1	1	2	4		2	1	1	4	6	4	1	1		2	1	1	2	6	1		1	1	1	2			
Slechtvalk		1	1	1	2	1	2	2	3	2	3	2	2	3	2	4	1	3	5	8	7	11	4	4	6	4	11	8	8	7	9	8	11	8	9	9		
Grote valk spec.																																						
Totaal	100	80	101	126	185	126	181	206	163	185	229	299	265	342	338	353	364	371	493	404	473	436	319	412	482	339	446	524	417	366	424	438	414	521	373	473		

Wintertellingen roofvogels Tiengemeten 1991 - 2020

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
Rode wouw																			1																			
Zeearend																				1						1						1	2	2	2	1	2	
Bruine kiekendief							2		2			1				2	1	7	5	1	3	5	1	2	2		2	3	2	4	1	7	2	4	5	9		
Blauwe kiekendief							7		5			4		5			2			3	1	2				5	1	2		2	4		2	1	3	2	2	
Havik																										1		1	1	2	2		1		1	3	1	
Sperwer							1					2																		1		2	1	2	2			
Buizerd							5		10			9		9	5	13	7	7	10	11	11	10	7	5	5	10	16	8	14	12	7	7	10	9	15	13		
Ruigpootbuizerd																											1	1										
Torenvalk							5		15			2		3	2	3	5	2	2	5	1	7	14	3	3		5	6	8	4	2	3	8	5	3	7		
Smelleken									1												1																2	1
Slechtvalk									1								1						1		1	1	2	2	1	3	1						1	
Totaal							20		34			18		17	7	18	16	16	18	21	17	25	22	11	17	14	29	20	31	28	11	24	24	26	34	35		

SOORT	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	trend	bc					
IJsvogel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	1	1	1	-	n/onr	13					
Groene Specht (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	(1)	1	1	-	-	-	(1)	-	-	1	n/onr	5				
Grote Bonte Specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	n/onr	12			
Veldleeuwerik (GE)	6	10	11	9	8	8	8	8	6	5	5	5	7	5	3	6	6	6	5	5	6	5	5	7	5	4	3	3	4	5	5	2	5	5	5	3	4	2	-	-	4				
Oeverzwaluw*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	19	76	97	112	15	23	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr/v			
Boerenzwaluw (GE)**	2	1	-	1	1	-	1	2	5	3	2	3	1	2	2	4	3	1	3	2	>3	3	3	4	5	2	10	10	17	19	19	18	17	13	15	20	20	13	+++	16					
Huiszwaluw (GE)***	-	-	-	-	-	-	-	>3	>2	>4	-	>2	>2	>4	>2	5	6	13	13	19	>4	3	6	12	15	7	12	17	14	18	18	14	10	6	4	6	2	6	+++	16					
Graspieper (GE)	4	4	5	4	5	4	5	6	5	6	4	3	4	3	4	3	4	4	4	5	7	4	3	4	7	3	5	5	6	5	4	3	5	5	4	4	1	2	-	-	4				
Gele Kwikstaart (GE)	4	7	5	8	9	8	8	13	9	10	8	6	5	4	4	7	3	6	5	2	4	3	3	1	4	3	5	3	8	8	6	7	12	11	10	9	5	5	??	7					
Witte Kwikstaart	2	2	2	2	1	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	1	3	2	(2)	3	2	4	3	3	2	2	3	2	2	-	-	3				
Winterkoning	3	3	3	1	2	3	4	4	3	5	7	8	6	4	6	5	6	8	12	10	11	14	15	19	16	14	12	9	9	12	9	11	13	17	14	14	13	+++	12						
Heggenmus	3	1	3	3	3	3	5	6	3	3	3	5	5	5	6	4	6	3	3	3	5	3	4	5	4	4	4	3	4	5	6	4	2	5	6	4	3	3	?/=	12					
Roodborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	inc	12					
Blauwborst	-	-	1	-	2	3	7	12	11	10	7	12	8	10	7	17	9	12	10	12	13	12	10	7	8	9	5	5	2	7	7	7	8	9	10	7	8	3	++?	7					
Zwarte Roodstaart	-	1	-	-	-	-	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	1	1	1	1	(1)	(1)	(2)	(1)	1	(1)	(1)	-	-	(1)	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr				
Roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	-	-	-	12			
Merel	5	5	5	4	4	3	6	6	6	5	5	5	4	4	4	3	2	4	5	6	4	5	7	6	6	8	8	5	5	6	6	4	4	5	7	6	7	4	4	-	-	14			
Zanglijster	1	2	2	-	-	1	2	2	1	-	1	1	2	1	1	1	3	3	1	1	-	2	2	1	2	2	1	1	(1)	-	2	2	1	3	1	1	-	1	-	-	4				
Cetti's Zanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	n/inc	4		
Grote Lijster (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	(1)	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr/v			
Sprinkhaanzanger	-	-	2	-	-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	onr	4		
Snor (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc			
Rietzanger	6	2	2	6	1	-	3	1	-	1	2	2	3	1	-	4	2	9	7	12	14	14	26	22	25	28	34	37	54	78	44	48	41	45	53	45	37	37	+++	14					
Bosrietzanger	12	13	12	18	14	15	14	13	16	16	12	12	14	11	16	22	18	16	16	9	16	11	15	10	12	12	11	17	13	13	>8	9	13	10	14	8	10	7	-	-	4				
Kleine Karekiet	23	16	26	21	23	37	43	41	39	33	43	35	35	47	40	49	40	29	42	32	33	39	46	58	74	57	65	50	59	53	44	43	58	60	43	58	59	63	+++	14					
Spotvogel (GE)	1	2	2	1	2	2	1	2	4	2	3	2	2	3	3	3	1	1	1	2	(1)	(1)	1	1	1	(1)	2	1	-	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	4				
Grasmus	1	1	1	1	-	-	-	1	1	-	2	1	-	3	2	4	1	4	4	5	2	2	4	1	-	1	-	1	3	2	4	3	2	4	3	3	2	4	+++	4					
Tuinfluiter	1	1	2	3	2	2	1	3	2	3	4	4	2	4	4	2	2	2	3	5	3	4	6	7	5	4	4	4	4	5	6	4	4	4	4	6	3	5	+++	4					
Zwartkop	1	1	1	-	1	1	3	-	1	1	-	1	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2	4	2	3	3	3	1	2	4	3	4	4	4	5	3	3	3	3	+	4				
Tjiftjaf	3	1	1	-	-	-	1	1	1	2	2	3	2	3	4	3	2	3	3	5	8	7	6	3	4	7	6	7	10	11	8	8	10	11	10	15	8	9	+++?	12					
Fitis	4	1	4	4	3	3	5	4	4	4	6	6	5	6	5	7	8	8	8	10	12	11	11	10	8	5	6	8	5	8	6	8	8	8	4	3	4	3	+++	4					
Grauwe Vliegenvanger (GE)	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	onr	3		
Staatmees	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc		
Matkop (GE)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc	
Pimpelmees	-	1	2	1	1	2	2	2	3	1	1	1	1	-	1	1	2	1	2	2	2	2	2	3	4	4	5	2	3	4	3	3	6	3	5	5	3	2	3	+	12				
Koolmees	1	3	3	3	3	4	4	4	4	4	3	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	6	7	6	7	5	4	5	8	6	4	5	5	6	4	6	8	+/=	12			
Boomkruiper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	n/onr	7	
Wielewaal (KW)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc		
Baardmanneje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	inc	
Gaai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	n/inc	3
Ekster	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	1	1	1	1	-	1	-	1	1	2	1	-	1	2	2	2	2	2	1	1	1	(1)	(1)	(1)	1	1	1	1	1	1	3		
Kauw	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	(1)	(2)	(2)	(2)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6	
Zwarte Kraai	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	4	3	4	3	2	3	2	3	2	3	3	3	4	3	13			
Spreeuw	1	1	4	1	3	2	3	2	4	3	1	2	2	2	3	1	1	2	2	2	4	2	3	1	2	(2)	1	2	2	2	1	2	2	3	3	3	3	2	3	6					
Huismus (GE)	2	-	-	2	3	3	3	3	4	4	5	4	2	4	3	2	2	3	-	2	2	2	2	2	3	2	2	1	2	2	>2	3	7	7	>3	>5	>5	6	?	?	6				
Ringmus (GE)	1	2	-	1	-	5	2	4	1	1	-	-	-	1	-	-	-	3	1	1	1	1	(>2)	1	(>2)	(>3)	3	2	3	3	2	2	3	3	3	5	4	5	?	?	12				

SOORT	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005</
-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	--------

Vink	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	3	5	4	3	5	5	5	5	5	4	3	3	4	3	4	5	6	6	7	7	6	7	+/+/+	4
Groenling	1	3	-	1	1	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	2	1	1	1	2	2	1	3	3	2	2	2	1	2	1	4	3	3	4	4	3	3	1		12		
Putter	2	2	2	4	2	5	3	2	1	1	1	4	2	4	4	4	3	2	2	4	3	3	2	3	4	7	6	5	6	5	5	6	6	5	5	7	3	2	+/?	4		
Kneu (GE)	1	2	3	2	1	2	2	5	4	3	3	2	2	2	1	2	2	1	2	2	1	2	2	1	-	-	-	2	1	3	2	3	5	3	3	2	1	?/+	9			
Rietgors	12	10	16	11	14	10	18	14	16	13	13	13	13	13	11	13	10	9	11	15	19	15	19	20	19	17	18	21	26	29	25	25	18	23	28	22	17	19	+/+?	14		
Aantal broedparen/territoria	235	246	252	278	273	263	298	333	350	323	318	316	339	351	342	370	336	367	377	417	387	394	439	478	540	507	548	421	478	512	448	431	426	435	454	497	433	423	+/=			
Aantal soorten****	47	52	45	46	46	48	48	54	48	52	52	55	52	55	53	57	57	57	56	59	56	60	58	57	58	59	61	57	64	67	61	63	61	62	59	66	62	62	+/=			

LEGENDA

- vetgedrukt** Rode Lijst broedvogels 2017: KW = kwetsbaar, GE = gevoelig.
- trend** Overall (1982-2018) / laatste 10 jaar (2009-2018):
++ sterke toename; '+ matige toename; = stabiel; '- matige afname; '-- sterke afname; ? onbekend of sterk fluctuerend; n nieuw.
- bc** Hoogste broedcode in 2019.
- (x)** Aantal territoria/broedparen van soorten die alleen direct buiten de plotgrenzen zijn vastgesteld.
- *** Oeverzwaluw: in 2009 en 2010 kolonie niet exact geteld, schatting op basis van aantal in- en uitvliegende exemplaren.
- **** Boerenzwaluw: binnen het plot één "kolonie" (in paardenstal locatie Zwartsluisje 4) die tot 2008 altijd geteld (en waarschijnlijk onderteld) is op basis van in- en uitvliegende paren, mbv gegevens van het zwaluwenproject van de Vwg Hoekschevaards Landschap zijn vanaf 2008 de werkelijke aantallen ingevoerd, verder zijn er incidenteel broedgevallen onder de bruggen in het plot en in de observatiehut.
- ***** Huiszwaluw: binnen het plot één kolonie (aan woonhuis locatie Zwartsluisje 4) die tot 1996 geteld (en waarschijnlijk onderteld) is op basis van in- en uitvliegende paren, slechts gedeeltelijk zichtbaar vanaf de looproute door het plot, mbv gegevens van het zwaluwenproject van de Vwg Hoekschevaards Landschap zijn vanaf 1997 de werkelijke aantallen ingevoerd.
- ****** Excl. Muskuseend, soepeend en excl. soorten waarvan alleen territoria/broedparen buiten de plotgrenzen zijn vastgesteld.

Mededelingen van de coördinatoren van de vogelwerkgroep

- ✓ Nieuwe website Vogelgebieden in Europa (zie bijlage 8 van deze uitgave)
- ✓ Nog een leuke nieuwe website: dwaalfilmwadden.nl

- ✓ Vacante telgebieden Watervogeltellingen SOVON in onze regio:

ZH8391	Klem en Raepshille	Strijen
ZH8392	Land van Essche	Strijen
ZH8394	Strijense Polder	Strijen
ZH8396	Mariapolder	Strijen

Op <http://portal.sovon.nl/portal/vacant/deel/1> zijn de vacante gebieden te bekijken en ook evt. direct te claimen

- ✓ Er is een film gemaakt over “onze” Dwergganzen in het Oudeland van Strijen. Onder anderen Arie en Leen van der Linden en Wilson Westdijk zijn bij de opnamen aanwezig geweest. Zij zouden er iets over vertellen op de bijeenkomst. Dat houden we nog tegoed.
- ✓ Ook de bijdrage van Marc van Keulen en Ruud Polderman over de Watervogeltelling komt later aan bod.

Nieuwe website voor vogels kijken in Europa

Where to watch birds in Europe? Goede informatie over vogelgebieden is vrijwel in heel Europa lastig te vinden. Soms zelfs ondoenlijk. Om dit drastisch te verbeteren is www.birdingplaces.eu gelanceerd. Op Birdingplaces.eu kun je de beste vogelplekken van Europa vinden, allemaal bij elkaar op één plek. Met bij elke vogelplek precies de juiste informatie om een paar uur lekker vogels te kijken. Ook in Nederland vind je op deze manier buiten je eigen regio heel snel en gemakkelijk de leuke vogelgebieden.

Birdingplaces.eu wil het genieten van en kijken naar vogels stimuleren en op die manier de bescherming van vogels een impuls geven en het draagvlak voor bescherming vergroten. Zodat we ook in de toekomst kunnen blijven genieten van vogels. De bescherming van vogels komt voor ons dus op 1. Daarom wordt elk ingevoerd vogelgebied ook gemonitord op gevoelige data. Indien dat het geval is, wordt die info van de website verwijderd.

Je kunt zelf je favoriete vogelgebieden heel eenvoudig op de website plaatsen en op die manier delen met andere vogelaars door een inlog te maken en op 'Add a Birdingplace' te klikken. Op deze manier helpen vogelaars in heel Europa elkaar. Het is bovendien een leuke manier om de lange vogelloze winteravonden in januari en februari te besteden aan vogels kijken.

Om te vieren dat de website deze week is gelanceerd, maak je bij het plaatsen van vogelgebieden op de website nu kans op het winnen van het topmodel Leica verrekijker en telescoop. Kijk op de speciale actiepagina <https://www.birdingplaces.eu/go-in-and-win> voor meer info.

Birdingplaces is helemaal gratis voor vogelaars. De website is een Nederlands initiatief, maar wel Engelstalig om een zo breed mogelijke groep vogelaars in Europa te kunnen bedienen. Maar als je inlogt en je profiel op NL zet, verschijnen alle vogelnamen wel in het Nederlands en kun je ook de vogelnamen in het Nederlands invoeren.

Ga eens kijken op www.birdingplaces.eu en help mee de kaart te vullen met leuke vogelgebieden!

PS: www.birdingplaces.eu is nog niet geoptimaliseerd voor mobiele telefoon (daar wordt op dit moment hard aan gewerkt en is eind januari klaar) en is daarom vooralsnog het best te bekijken op pc of laptop.